

Stenografični zapisnik

dvanajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 15. novembra 1889.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar dr. Josip Poklukar. — Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: ekselenca knezoškof dr. Jakob Missia. — Zapisnikar: deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XI. deželno-zborske seje dne 12. novembra 1889.
2. Naznanila deželno-zborovega predsedstva.
3. Priloga 63. Poročilo deželnega odbora o zgradbi stalnega mostu čez Savo pri Radečah.
4. Priloga 64. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona o nekaterih preuredbah mitniških določil mesta Kamnika.
5. Priloga 65. Poročilo finančnega odseka gledé uravnave učiteljskih plač po javnih ljudskih šolah (k prilogi 53.) in o dotičnih prošnjah učiteljstva: Novomeškega, Krškega, Črnomalskega, Postojnskega, okolice Ljubljanske, Kranjskega in Kamniškega okraja; zaveze slov. učiteljskih društev, slovenskega učiteljskega društva, učiteljev stolnega mesta Ljubljana in pa trga Postojnskega.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji podobčine Kanjidol gledé podpore za napravo vožne poti.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji podobčine Čemšenik gledé podpore za popravo ceste med Trojanami in Čemšenikom.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učitelja Ivana Debeljaka za popolno pokojnino.
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Helene Čuk, učiteljeve udove, glede podpore za vzgojitev otrok.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kongregacije Lazaristov gledé doneska za opravljanje duhovnega pastirstva v hólnici v Ljubljani.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Elizabetine otroške hólnice za podporo.
12. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer:
  - a) o § 7. B, marg. št. 22., 25., 26., 30., 32. do 41., in D, marg. št. 56., 57., 58.;
  - b) o § 8. A, marg. št. 1., 2., 4. do 23.; in C, marg. št. 30., 31., 33., 36., 37., 39., 40. do vštete 47.;
  - c) o § 8. B, Obitni pouk;

Stenographischer Bericht

der zwölften Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 15. November 1889.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Seine Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XI. Landtags-Sitzung vom 12. November 1889.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 63. Bericht des Landesauschusses betreffend den Bau einer stabilen Brücke über den Savestrom nächst Ratschach.
4. Beilage 64. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage eines Geleistungswurfes betreffend einige Aenderungen in den Mautbestimmungen der Stadt Stein.
5. Beilage 65. Bericht des Finanzauschusses betreffend die Regelung der Lehrergehälter an den öffentlichen Volksschulen (zur Beilage 53) und über die bezüglichen Petitionen der Lehrer des Bezirkes Rudolfswert, Gurkfeld, Tschernembl, Littai, Adelsberg, Umgebung Laibach, Krainburg und Stein, des Verbandes der slovenischen Lehrervereine, des slovenischen Lehrervereines, der Lehrer der Landeshauptstadt Laibach und des Marktes Adelsberg.
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der Untergemeinde Kanidol um Subvention behufs Herstellung eines Fahrweges.
7. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der Untergemeinde Tschemschenik um Bewilligung einer Subvention zur Herstellung der Straße zwischen Trojanen und Tschemschenik.
8. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Lehrers Johann Debeljak um Bewilligung der vollen Pension.
9. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der Lehrerschwitte Helena Cuf um Gewährung einer Unterstützung zur Erziehung ihrer Kinder.
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der Congregation der Lazaristen um Gewährung eines Beitrages für die Verleihung des Spitalsseelsorgendienstes in Laibach.
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Vereines des Elisabeth-Kinderospitals in Laibach um Bewilligung eines Geldbeitrages.
12. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-auschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:
  - a) über § 7 B, Marg.-Nr. 22, 25, 26, 30, 32 bis 41, und D, Marg.-Nr. 56, 57, 58;
  - b) über § 8 A, Marg.-Nr. 1, 2, 4 bis 23, und C, Marg.-Nr. 30, 31, 33, 36, 37, 39, 40 bis 47;
  - c) über § 8 B, Gewerblicher Unterricht;

- d) o § 10., Osobne stvari, marg. št. 1., 3., 5., 6. in 7.;
- e) o § 11., Splošne reči.
13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Šent Ožbald za razdelitev te občine in ustanovljenje dveh novih občin.
  14. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji dr. Prischl-a, naj se priporoča njegova knjiga «Der Friedensrichter», razpravljajoča uradovanje posredovalstev za poskušnje poravnave med prepirnimi strankami.
  15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Sv. Jošt, Horjul in Trata, da bi se občinska pot, ki se začneja pri okrajni cesti v Vrzdencu ter drži čez ozemlje navedenih občin, uvrstila med okrajne ceste (k prilogi 56.).
  16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Grahovo z Martinjakom, Ulaka in Žirovnica, da bi se izločile iz občine Cerkuica ter ustanovila nova občina Grahovo.
  17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčin Bločice in Lipsenj, da bi se izločili iz občine Staritrj ter spojili z nameravano občino Grahovo.
  18. Ustno poročilo upravnega odseka ob uravnavi zdravstvene službe v občinah (k prilogi 49.).
  19. Priloga 67. Poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Vrhpolje, da bi se odcepila od Vipavske občine in ustanovila samostojna občina Vrhpolje.
  20. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Novem mestu za ustanovitev deželne bolnice.
- d) über § 10, Personalangelegenheiten, Marg.-Nr. 1, 3, 5, 6 und 7;
- e) über § 11, Allgemeines.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde St. Oswald um Theilung in zwei selbständige Gemeinden.
  14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Gesuch des Dr. Prischl um Empfehlung seines Handbuches «Der Friedensrichter» für die Gemeinde-Vermittlungsämter.
  15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden St. Jošt, Horjul und Trata wegen Einreihung des in Schönbrunn an die Bezirksstraße anbindenden, das Gebiet der obigen Gemeinden durchziehenden Gemeindegeweges in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 56).
  16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinden Grahovo, Martinjak, Ulaka und Žirovnica um Trennung von der Gemeinde Zirkniß und Constituirung einer selbständigen Gemeinde Grahovo.
  17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinden Obloščitz und Lipsen um Trennung von der Gemeinde Altenmarkt und Vereinigung mit der beabsichtigten Gemeinde Grahovo.
  18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Organisirung des Sanitätsdienstes in den Gemeinden (zur Beilage 49).
  19. Beilage 67. Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinde Oberfeld um Trennung von der Gemeinde Wippach und Constituirung einer selbständigen Gemeinde mit der Benennung Oberfeld.
  20. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeinbeamten Rudolfswert um Errichtung eines Landes-Spitals dortselbst.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar :

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XI. deželno-zborske seje dne 12. novembra 1889.

1. Lesung des Protokolles der XI. Landtags-Sitzung vom 12. November 1889.

(Tajnik Pfeifer bere zapisnik XI. seje v slovenskem jeziku. — Secretär Pfeifer verliest das Protokoll der XI. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar :

Želi kdo gospodov kak popravek v ravnokar prečitanemu zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar :

Predsedništvu visoke zbornice došle so sledeče prošnje, in sicer izročam jaz:

Die Gemeindevertretungen von Želimje, Brunndorf und Golo bitten um Kategorisirung des Straßenzuges Brunndorf, Golo, Blutigenstein, Raunif, Lahovo bis zum Anschlusse an die Oblaker Bezirksstraße als Bezirksstraße. (Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Die Stadtgemeindevertretung von Laas bittet um Kategorisirung des Straßenzuges Brunndorf, Golo, Blutigenstein, Raunif, Lahovo bis zum Anschlusse an die Oblaker Bezirksstraße als Bezirksstraße.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Vodstvo ljudske sole na Dobrovi prosi, da se za pokončavanje glogovega belina dovolj primerni znesek za celo deželo kot nagrada šolski mladini za pokončavanje tega mrčesa, in pa za podporo šolskemu vrtu na Dobrovi, za poplačanje dolga in napravo orodja.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo občanov v Bevkah za pomoč zarad velikih nesreč po večkratnih povodnjah in po slani.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Pakiž izroča sledeči prošnji:

Občine Podgora, Kampilje in Videm prosijo podpore in odpisa davkov zaradi letošnje slabe letine in vremenskih nezgod.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Občina Sodražica prosi podpore in odpisa davkov zarad slabe letine.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Braune überreicht die Petition der Stadtgemeinde-Vorstellung Gottschee um eine Nothstandsunterstützung.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Prestopimo torej nadalje k 3. točki dnevnega reda:

3. Priloga 63. Poročilo deželnega odbora o zgradbi stalnega mostu čez Savo pri Radecah.

3. Beilage 63. Bericht des Landesauschusses betreffend den Bau einer stabilen Brücke über den Save-Ström nächst Ratjchach.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 64. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona o nekaterih preuredbah mitniških določil mesta Kamnika.

4. Beilage 64. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage eines Gesetzesentwurfes betreffend einige Aenderungen in den Manthbestimmungen der Stadt Stein.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Točka 5. dnevnega reda je:

5. Priloga 65. Poročilo finančnega odseka glede uravnave učiteljskih plač po javnih ljudskih šolah (k prilogi 53.) in o dotičnih prošnjah učiteljstva: Novomeškega, Krškega, Črnomaljskega, Litijskega, Postojnskega, okolice Ljubljanske, Kranjskega in Kamniškega okraja; zaveze slov. učiteljskih društev, slovenskega učiteljskega društva, učiteljev stolnega mesta Ljubljane in pa trga Postojnskega.

5. Beilage 65. Bericht des Finanzausschusses betreffend die Regelung der Lehrergehälter an den öffentlichen Volksschulen (zur Beilage 53) und über die bezüglichen Petitionen der Lehrer des Bezirkes Rudolfswert, Gurkfeld, Tschernembl, Littai, Adelsberg, Umgebung Laibach, Krainburg und Stein; des Verbandes der slovenischen Lehrervereine, des slovenischen Lehrervereines, der Lehrer der Landeshauptstadt Laibach und des Marktes Adelsberg.

Poročevalec Klun:

Slavni deželni zbor! Poročilo finančnega odseka ob uravnavi učiteljskih plač po javnih ljudskih šolah je bilo včeraj popoldne gospodom poslancem razdeljeno, mislim, da je imel vsakdo čas ga prečitati in da me bode te torej oprostili dolžnosti, ga tukaj še enkrat brati.

Deželni glavar:

Ker ni ugovora zoper to postopanje, smatram, da so gospodje zadovoljni s tem.

Poročevalec Klun:

Priporočam gospodom, da prestopimo v nadrobno razpravo, ter si pridržujem besedo, ako bi bilo treba, kaj odgovarjati. Predlogi, katere stavi finančni odsek, so sledeči:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«1.) Priloženi načrt zakona, s katerim se nekatera določila deželnih zakonov z dné 29. aprila 1873. l., dež. zak. št. 22, in z dné 9. marcija 1879. l., dež. zak. št. 13, prenamejajo, oziroma dopolnujejo, se odobri.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da zadobi Najvišje potrjenje temu zakonu.

1.) Dem beiliegenden Gesetzentwurfe, mit welchem einige Bestimmungen der Landesgesetze vom 29. April 1873, L. G. B. Nr. 22, und vom 9. März 1879, L. G. B. Nr. 13, abgeändert, beziehungsweise ergänzt werden, wird die Zustimmung ertbeilt.

2.) Der Landesausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken.

S tem so rešene peticije ljudskih učiteljev št. XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XL, LIV, LV, LXVIII, XCI, CI, CII, CXXX.

Resolucija:

Deželnemu odboru se naroča, da naj skrbi za skupno izdajo vseh deželnih šolskih zakonov v taki obliki, da bode iz natisa razvidno, kateri paragrafi so razveljavljeni, kateri prenamejeni ali dopolnjeni.»

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo. K besedi se je oglašil gospod poslanec Hribar.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Iz vsakoletnega proračuna normalno-šolskega zaklada je vidno, da troški za ljudsko učiteljstvo od leta do leta naraščajo. Ni dvojbe, da bodo ti troški naraščali še čedalje bolj, zakaj mnogo je še šol na Kranjskem ustanoviti, in na mnogih krajih bode se vsled prirastka prebivalstva pokazala potreba, da se sedanje šole razširijo.

Težko je torej vsakemu deželnemu zastopniku glasovati za to, da se proračun normalno-šolskega zaklada še bolj obremeni; vendar se je pa pokazalo, da je to neobhodno potrebno z ozirom na učiteljske plače, kajti ne moremo si prikrivati, da so se razmere tekom let jako spremenile in da je draginja postala večja, ko je bila tedaj, ko so se poslednjikrat uravnale plače učiteljem.

Ako je draginja zadela vse stanove, zadela je posebno še učitelja, ker mu je treba gledati na to, da dostojno živi, da se dostojno reprezentuje in da tako vzbuja spoštovanje do sebe pri občinstvu.

Zato pa je potrebno učitelja postaviti v tako stanje, da mu bode mogoče dostojno se reprezentovati in dostojno živeti.

Vsaj je pa učiteljstvo tudi važen faktor v razvoji vsakega naroda. Izročamo mu nežno deco, da jo poučuje ter jej vceplja v srce ljubezen do domovine in do Boga. Ker pa je učiteljstvo tako imeniten faktor v razvitku vsakega naroda, zato morajo tudi zastopniki dežele — zastopniki naroda — priznavati važnost tega stanu in se v zmislu tega priznanja nasproti celemu stanu tudi obnašati. Jaz sem iz tega ozira takoj bil pripravljen, glasovati za zvišanje učiteljskih plač, in reči moram, da bi bil rajše pritrtil predlogu, ki bi bil dalje segal, ko bi to dovoljevale naše finančne razmere. Zato pa pozdravljam z veseljem predlog, ki ga je staval deželni odbor in sedaj finančni odsek v tej visoki zbornici in bodem glasoval za to, da se preide v nadrobno razpravo.

Samo na nekaj bi hotel že sedaj opozoriti. Meni se predlog finančnega odseka ne zdi popolen. Težko je pač, popolen predlog predložiti visoki zbornici, težko ustreči vsem željam; ali na nekaj bi se bilo moralo vendar ozirati: na to namreč, da so učitelji v Ljubljanskem mestu že po naravi razmer samih postavljeni nekako drugače kot učitelji na deželi. Pridržujem si pa, v podrobni razpravi staviti dotični nasvet in se omejujem tu le na naznanilo, da bodem glasoval za prehod v podrobno razpravo.

Poslanec Šuklje:

Z veseljem pozdravljam, slavna zbornica, nasvet finančnega odseka in načrt predloženega zakona. Namen tega zakona je zboljšati učiteljske plače v oni meri, katera se da zastopati z ozirom na deželne finance in razstoče potrebščine naše deželne uprave. Gospod poročevalec priložil je svojemu poročilu mnogo podatkov, iz katerih utegnejo protivniki tega zakona — hvalo Bogu, nimamo takih protivnikov vsaj ne v tej deželni sobani — dobiti dokaj gradiva. Pred vsem je jasno dokazano, da dežela kranjska ni med onimi de-

želami, katere dosedaj najslabše plačujejo svoje učitelje. Mnogo je dežel, katere nas daleč nadkriljujejo glede imovitosti, pa navzlic temu še slabše dotirajo svoje učitelje kakor mi. Vzemite Češko ali Moravsko! Na Moravskem imate še podučitelja, katerega plačujejo s 60% najnižje plačilne vrste, to je s 240 gld. na leto. Jaz torej priznavam, da se naše učiteljstvo lahko pritožuje o tem, da so njegove plače absolutno prenizke, ugovarjati pa bi moral, ako bi kdo hotel pri utemeljevanji predloga o zboljšani učiteljskih plač upirati se na razmere drugih kronovin. Kakor sem že rekel: na Kranjskem niso bili dosedaj učitelji dotirani najslabše. To smo uvideli tudi v finančnem odseku, to smo konstatovali uže lansko leto pri razpravi v tej visoki zbornici. Današnji nasveti finančnega odseka so torej jasen dokaz naše naklonjenosti nasproti ljudskemu učiteljem.

Kratko hočem govoriti o načelih, izraženih v tem načrtu, in potem pristaviti temu nekaj besed o našem ljudskem šolstvu sploh.

Poleg merila za plače je najvažnejše vprašanje tu ono, po katerem načelu naj se razvrsté učiteljske službe. Isto načelo, katero je v našem predlogu, nahaja se tudi v noveli z dné 9. marca 1879, namreč, službe se razdelé v 4 plačilne razrede, vsakemu je odmerjen gotov odstotek in razloček je le ta, da so sedaj plače višje in razmerje med odstotki različno. Jaz ne tajim, svoje dni sem jaz sam sodil, da je vse to nekako mehanično in hotel sem izumiti drug način razdelitve. Ko sem pa začel pretehtavati to vprašanje in se bavil z zakonodajstvom drugih dežel, videl sem, da ta način še najbolj ugaja, kajti na mnogo reči se je pri razvrstitvi takih služeb treba ozirati, na važnost učiteljske službe, draginske razmere, geografično lego i. t. d. Takim razmeram pa ne more ustrezati zgolj mrtva beseda zakona.

Učitelji so prosili v mnogih peticijah, da bi se po službeni starosti razvrstili, pa deželni odbor in ravno tako finančni odsek je sodil in — kakor sem uverjen — po pravici sodil, da tako načelo ni osnovano. Ko bi se postavili na to stališče, katero si želé učitelji mnogih okrajev, potem smo uničili oni impuls, kateri je potreben nasproti našemu učiteljstvu. Tisti nagon, zboljšati svoj materialni položaj z večjo marljivostjo, z večjo spretnostjo, odpade v istem trenutku, ko vidi učitelj, da mora priti v najvišji plačilni razred, ako le vsaj tako redno opravlja svoj posel, da ga ne spodé iz službe. Tudi starostna doklada zgubiva s tem svojo eksistenčno pravico, kajti to ne gre, da bi dvakrat honorirali službeno starost, v plači in starinjskej dokladi.

V nekaterih drugih deželah so si pomagali s tem, da so razvrstili učiteljske službe po šolskih občinah. Vsaka šolska občina, ki je v istem plačilnem razredu, ima za vse svoje učitelje eno isto plačo. V Galiciji pa so dekretovali, da je urediti plače učiteljske zgolj po številu prebivalstva. Na tej podlagi je Galiski deželni zakon prišel do tega določila, da je onim učiteljem, službujočim v krajih z manj nego 2000 prebivalcev, prisojena najnižja plača v znesku 300 gld. Na tako stališče se mi ne moremo postaviti, ker temu se ne

bode ugovarjalo, da je učiteljska služba zlasti v mnogih majhnih krajih, zlasti na jednorazrednicah, posebno trudapolna ter posebne požrtovalnosti zahteva od učitelja.

Mi pridemo vsakako do zaključka: najbolje je razdeliti službe v plačilne razrede in prepuščati deželnemu šolskemu svétu v nekem sporazumljenji z deželnim odborom, da v tem okviru razvrsti službe učiteljev po plačilnih razredih.

Jaz sem torej dejal, gospôda moja, da se strinjam s tem načelom, vendar bi se že pri tej priliki, da mi ne bode treba govoriti v specijalni debati, usojal na drugo stvar opozarjati. Vprašanje nastane: katere šole so prav za prav najvažnejše in kateri učitelji so v najbolj neugodnem položaji? Odgovor na to vprašanje je jasen. Najbolj važne šole so pri nas vsakako štiri- in večrazredne, kajti poleg onega glavnega učnega smotra, katerega ima ljudska šola, morajo služiti tudi kot pripravnice za srednje šole, in lahko rečem, naraščaj naše inteligence je zavisen deloma od kakovosti naših štirirazrednic in njihovega osebja. Z druge strani se pa ne dá tajiti, da so v največji zadregi ravno učitelji na štirirazrednicah, ako jih abstrahiramo od nadučiteljev. Štirirazrednice se nahajajo v večjih krajih in mestih, kjer so tudi nastanjeni c. kr. uradi. Učitelj je tam po svojem dostojanstvu prisiljen, bolje paziti nase in svojo rodbino, več trositi za obleko, več zahajati v družbo — in kake dohodke ima? K večjemu 500 gld. in eventualne starostne doklade! Navadno nima prostega stanovanja, nima nobene stanarine, nima nobene funkcijske doklade, s tistimi bornimi 500 gold. in starostno doklado mora preživeti sebe in svojo družino. Jaz bi torej že pri tej priliki priporočal resolucijo, katero bodem pri § 3. v specijalni debati predlagal na korist učiteljskemu osebju na štirirazrednicah, in že sedaj bi si izprosil blagonaklonjenosti slavnega zbora in slavné vlade zato.

Kratek bodem pri drugem vprašanji. Da smo odpravili naslov podučitelja in podučiteljice in odstranili neko anomalijo iz našega deželnega šolskega zakona, se mi zdi tako evidenten napredek, da ni treba o tem dalje govoriti. Velika prednost tiči po mojem mnenji tudi v tem, da smo raztegnili latitudo med posameznimi plačilnimi razredi. To, kar posebno očitam Vesteneckovi noveli gledé učiteljskih plač, je namreč, da ima v svojih plačah premalo raztegljivosti. Učiteljski kandidat zapusti pripravnico, pride na deželo ter dobi najmanj 400 gold. letne plače. Mnogo je pa takih, ki imajo takoj 450, nekateri celó po 500 gold. in s to letno plačo mora potem zadovoljen biti skorej vse svoje življenje, k večjemu, da se povspne do 600 gold. plače, ako zadene tisti terno, da ga dvignejo v prvi plačilni razred. Sedaj bode stvar druga, namreč učiteljski kandidat, provizoričen učitelj prične s 360 gold. letne plače in pride, ali ima vsaj nado, priti do 700 gold. Tukaj je nekoliko več spodbuje in že zarad tega priporočam to določilo predloženega načrta.

Finančni odsek se je potem izrazil tudi še za neko drugo načelo, katero se tiče personalne doklade onim učiteljem, ki službujejo vsaj 10 let neprestano na jedni in isti enorazrednici z učiteljsko plačo naj-

nizje vrste. Utemeljuje svoj nasvet s tem, da hočemo na ta način preprečiti tisto škodljivo prepogosto menjavanje, katero zapazujemo ravno pri teh šolah. Imam nekoliko statističnih podatkov pri sebi, s katerimi lahko utemeljum svoj izrek. Ravno pri jedno-razrednicah vidimo neprestano dirko med učitelji da bi učiteljstva na takih zavodih več stalnosti zadobili, se je finančni odsek odločil za to, da postavi v načrt preje označeno določilo.

S tem bi bil pri kraju, kar se tiče načelnih vprašanj, in na kratko bodem si dovolil par besedic o finančnem vprašanji. Deželni odbor je zračunil zvišek pri učiteljskih plačah na 14.800 gold. in to velja za slučaj, da bi bile vse učiteljske službe v istini oddane in definitivno nameščene po stalnih učiteljih. Tega pa nikdar ne bode. Treba odtegniti službe, ki bodo le provizorno zasedene, in prihranek, ki ga bomo imeli pri številu začasno nameščenih učiteljev. Takih bode zmiraj okoli 80, in se bode prihranilo na ta način toliko, da bode zvišek znašal 7800 gold. Tudi pri stanarinah se bode stvar dejanski tako pokazala. Za Ljubljanske učitelje in njihove stanarine skrbi normalno-šolski zaklad po določilu, ki se nahaja v tem zakonu. Učitelji prve vrste imajo sedaj že po 700 gold., tem se itak iz normalno-šolskega zaklada plačuje stanarinska doklada 100 gold., pritegniti treba torej le še one učitelje, kateri dosedaj take stanarine niso imeli. Po sedanjem statusu jih je šest, torej se bode zvišala potrebščina za 600 gld., torej vidimo, da poskoči, in ta račun velja le za l. 1891., potrebščina za aktivitetne prejemke za okroglo svoto 8400 gld. Ako pomislimo, da se, kakor nas skušnja uči, potrebščina normalno-šolskega zaklada povzdigne za približno 10.000 gold. na leto, bode nam torej kontirati za l. 1891. z večjo primanjtkavo 18.400 goldinarjev. V prihodnjih letih se pa bode to nekoliko spremenilo, kajti nam je vendar računati s tem, da ostane starostna doklada nespremenjena tudi po novem zakonu, ravno tako pri stanarinah in opravljinah ne bode mnogo razločka, razloček bode le, ako se ustanove nove šole, ako se razširijo že sedaj obstoječe z ustanovitvijo kakega novega razreda, torej zistemizuje nova služba, ta zvišek pa ne bode tako velik, da ga dežela naša ne bi mogla zmagati. Torej, gospôda, to je gotovo, naložili si bomo neko breme, dokaj občutno breme s tem zakonom in vsaki izmed nas vé, da ga z lahkim srcem nismo. Normalno-šolski zaklad raste v svoji potrebščini in materijalni položaj dežele naše je vendar slab, ako se ozremo na gmotno stanje naših financ.

Tista gospodarstvena kriza nas vedno straši, drugôd so se razmere nekoliko zboljšale, trgovina se je začela zopet razvijati, obrtnija napreduje, cene poskočile so najvažnejšim obrtnim izdelkom, ali pri nas na Kranjskem, v naši poljedeljski deželi vsega tega prevrata dosihmal žalibog še ni, in saj veste, kako letino imamo letos, in da povem, kaka je bêda med našim prebivalstvom, naj le opozarjam na to, da bomo imeli v letošnjem proračunu deželnega zaklada razmerno velik znesek za pomoč onim pokrajinam, katere so poškodovane po uimah. Ta kredit je, rekel bi, žalosten pendant k zakonu, o katerem danes skle-

pamo. To smo pa vsi vedeli, in zarad tega je tista so-glasnost, katero smo opazili v finančnem odseku pri tem zakonu, in o kateri se nádejam, da jo bomo tudi danes videli v slavni zbornici, nek dokaz, da vse stranke te zbornice, ne gledé na národnost in politično mišljenje, simpatizujejo z ljudskim šolstvom ter ga hočejo dvigniti in pospeševati. Dežela pa bode s to gmotno žrtvijo tudi marsikaj pridobila. Ona sme zahtevati od učiteljev, da s podvojenim trudom in podvojeno požrtvovalnostjo delujejo v povzdigo našega šolstva. In tu bi si izprosil nekoliko končnih besed. Ljudski učitelj nima samo tega namena, da preskrbi široki národni masi tisto mrvice potrebno potrebne znanja — glavna stvar je pri njem, da širi vzgojo in izobraževanje med narod, da blaži mladino s svojim poukom. Tega pa ne bode po mojem mnenji nikoli dosegel, če ne vpliva na ona čutila, ki so v tem oziru najvažnejša. V prvi vrsti imenujem domovinski čut v širnem svojem pomenu. V tem smislu ga bode moral zasejati učitelj, da vcepi mladini ljubezen do naroda, do dežele, do države. Kar se tiče verskega stališča, in jaz menim tukaj govoriti popolnoma odkrito, saj tudi gospodje prijatelji takozvane konservativne stranke vedó, da se ne strinjam v vseh ozirih z njimi, da sem naprednega mišljenja, ali tudi jaz rečem: naloga ljudskega učitelja ne sme biti nikdar, kaliti slogo med posvetno in duhovno oblastjo! Kdor tej potrebi slogi nasprotuje, on škoduje namenu ljudskega šolstva. Kar se tiče národne odgoje, mora se ona vedno strinjati z duhom ter z zgodovinskim razvojem dotičnega národa. Obrnimo to načelo na naše ljudstvo! Naš narod je enkrat eminentno katolišk in bode to vedno ostal, in z ozirom na krepko versko mišljenje tega ljudstva bode tudi naš učitelj le tedaj zadostoval svojemu poklicu, ako bode skušal, da ohrani složno postopanje med učiteljskim in duhovskim stanom.

Se kratka opazka gledé pedagoškega stališča. Marsikaj se s tega stališča sedanji šoli predbaciva, nekaj je pretiranega, nekaj pa tudi istinitega. Meni se vidi, da se današnja šola sploh veliko premalo ozira na praktično stran, veliko premalo odgojuje z ozirom na praktično življenje in njegove potrebe. Naš državni šolski zakon je enkrat neka kopija nemškega originala, urejen je po nemškem izvirniku, ali tudi na Nemškem zunaj méj našega cesarstva že uvidevajo dandanes, da je treba v tem smislu predrugačiti ljudsko šolo, da se je treba več ozirati na praktične potrebe. Ravno ko je gospod Hribar stavil svoj nasvet o hipotečni banki, sem se zatekel k nekemu agrarniku, sedanjemu profesorju na Dunajskem vseučilišči Miaskowskemu in vzel sem v roko njegovo najnovejšo delo «Agrarpolitische Zeit- und Streitfragen». V tej zanimivi knjigi nahaja se razprava, zadevajoča organizacijo agrarnega kredita. V tem spisu zahteva pisatelj kot jedno izmed najznamenitejših sredstev, s katerimi bi se dal dvigniti kmečki stan in bolj skrbeti za bodočnost njegovo: «einen mehr auf das praktische Leben hinzielenden Unterricht in der Volksschule». Jaz mislim, če bodo učitelji naši delovali v tem smislu, da se bodo tudi vedno ozirali in še bolj ozirali nego dosedaj na

to, kar zahteva praktično življenje, ako bodo svoj pouk uredili na ta način in postopali, kakor sem prej bil povedal, nasproti národu, domovini, državi in vladarju, ter pozitivnemu verozakonu, potem, gospóda moja, lahko votiramo ta višji trošek, lahko prevzamemo to odgovornost, kajti potem vemo, da smo nekaj žrtvovali, kar je v istini produktiven trošek. (Klici: — Rufe: Dobro!)

Poslanec Povše:

Slavni zbor naj mi blagovoli dovoliti, da v imenu svojim in svojih ožjih somišljenikov poslancev, zastopnikov kmečkih občin, pri tej debati naše stališče razložim.

Po nasvetu gospoda poročevalca nam je glasovati za povišanje plače ljudskim učiteljem.

Slavna gospóda! Naše ljudstvo ima res že ogromne žrtve doprinašati za ljudsko šolo, saj znaša svota le za ljudsko šolo že okroglih 300.000 gold.

Da je to nemalo breme za kmetsko ljudstvo, ki ima polno raznih davkov nositi, tako da se imen za vse ne zna, ja, žal, le preistinito in slišati treba le naše volilce, kako tožijo o skoro nezmagljivih bremenih. Ni čudo torej, če kmetske občine zahtevajo od svojih zastopnikov, naj se upirajo še višjim davkom, saj smo celó od občin, slovečih po naprednem svojem duhu, dobili pisma, v katerih nas opominjajo, kako imamo protiviti se povišanju plače ljudskim učiteljem. Zeló težavno je torej kmetskemu zastopniku, odločiti se za nasvet gospoda poročevalca.

Toda poznamo naše pošteno ljudstvo, katero je pravično do skrajne meje nasproti slehernemu stanu, ki pospešuje dušni ali telesni blagor, v nadi, da nam bodo naši volilci pritrčili, ko bodo zvedeli o nagibih naših, homo zastopniki kmetskih občin pritrčili temu nasvetu, ker ne maramo tajiti, da je zmožen učitelj, ki svoje dolžnosti vestno spolnuje, vreden primerneplačila.

Upamo, da bo z boljšo plačo mogoče, da se ohranijo deželi boljše moči, da ne bodo dobri učitelji iskali si izven naše dežele boljših služeb, sploh da se dobri elementi posvetijo temu poklicu. Za trdno pričakujemo, da bodo učitelji istinito delovali v duhu, ki živi med našim vernim slovenskim narodom. Zahtevamo, da se naša mladina vzgojuje v strogo verskem katoliškem in narodnem domoljubnem duhu. Le v takem duhu vrasla mladina bo mogla v teh težavnih časih, ko se ima naš kmetski stan težko boriti za svoj obstanek, shajati, kakor so ravnali naši očetje, napolnjeni prave žive vere in zaupanja v Boga.

Žal da tako ni povsod v vzgoji posebno učiteljskih kandidatov. Spominjam le na nekega profesorja, ki je, hvala Bogu, preselil se odtod, ki je v svojih pesmih prav bogotajno pisal in vsiljeval ter širil med pripravnike take pesmi. Tak duh ni za naš narod!

Trdno nado gojimo, da bo čuvala visoka vlada nad tem, da se naši deželi vzgojujejo učitelji v napolnanem verskem in domoljubnem duhu, ker le taki morejo biti v pravo srečo našemu narodu.

Pokazati hočemo, da vzlic velikim žrtvam hočemo biti pravični učiteljem, od katerih pa pričakujemo, da bodo vsi in povsod v tem duhu vzgojevali našo mladino.

Zelimo, da bi učitelji, ki imajo lepo nalogo, siriti omiko med naš narod, s svojim lepim vzgledom blagodejno vplivali na naš narod. Naj oni složno s prečastito našo domoljubno duhovščino, ki je, ko nismo imeli še šol, in tudi še sedaj širi pravo omiko, postopajo v miru in slogi ter s tem vzgledno kažejo, da med našim narodom mora vladati pravi duh miru, kateri edini je porok srečnemu razvoju našega naroda, ki hoče ohraniti značaj prednikov svojih, to je živo vero, katoliško svoje prepričanje in iskreno domoljubje. V vsej tej nadi bomo jaz in ožji somišljeniki složno glasovali za nasvet gospoda poročevalca.

(Klici: — Rufe: Dobro!)

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Obwohl ich mit den Ausführungen der letzten Redner nicht in allen Theilen übereinstimme, ist es dennoch nicht meine Absicht mich mit ihnen in eine Polemik einzulassen, was mir auch deshalb nicht nothwendig erscheint, weil ich glaube, daß ihre Erörterungen, zum großen Theile wenigstens, mit dem Gegenstande, welcher soeben in Verhandlung steht, nicht in einem unmittelbaren Zusammenhange stehen, sondern mehr in eine Debatte über die principielle Organisation der Volksschulen ausgeartet sind. Meine Absicht ist nur die, den Standpunkt, welchen ich und meine Gefinnungsgeoffen dem vorliegenden Gegenstande gegenüber einnehmen, in wenigen Worten zu kennzeichnen. Als Anhänger und überzeugte Freunde der neuen Schule und eines guten Unterrichtes sind wir einerseits bereit, den Wünschen der Lehrerschaft nach Möglichkeit entgegenzukommen, indem wir für das Gesetz stimmen werden, andererseits sind wir auch bemüßiget, — und es ist die dringende Pflicht jedes Abgeordneten — auf die finanzielle Lage des Landes Rücksicht zu nehmen, uns dieselbe gegenwärtig zu halten und daher bei Befriedigung der Ansprüche der Lehrerschaft diejenigen Grenzen einzuhalten, welche uns mit Rücksicht auf die Verhältnisse des Landes geboten erscheinen. In dieser Beziehung glauben wir, daß die Anträge, welche Ihnen der Finanzausschuß nach vorausgegangener reiflicher Prüfung und eingehender Berathung vorlegt, gewissermaßen das im Augenblicke mögliche Compromiß bilden zwischen den Ansprüchen der Lehrerschaft einerseits und andererseits zwischen den Rücksichten, welche wir in Bezug auf die Finanzen unseres Landes zu beobachten schuldig sind.

Durch die vorliegenden Anträge gestaltet sich die Lage der Lehrer in Krain, man kann das nicht leugnen, sehr günstig. Wir stellen mit diesem Gesetze die Lehrer besser, als sie in vielen anderen Ländern gestellt sind, mindestens nicht schlechter, als in den reichen Ländern Böhmen und Mähren. Wenn ein Land, wie Krain, seinen Lehrern eine solche Stellung gibt, so hat es gewiß seine volle Schuldigkeit gethan.

Ich will mich nicht in Details über die finanziellen Folgen dieses Gesetzes aussprechen, sondern möchte mir nur noch erlauben, in Kürze ein paar allgemeine Zahlen anzuführen.

Schon jetzt sind im Normalschulфонde die Auslagen für die Volksschulen mit einem jährlichen Betrage von 10- bis 12.000 fl. in stetem Steigen begriffen. Im Finanzausschusse ist nun erörtert worden, wie dieselben in Zukunft sich vermehren dürften, und es ist ausgerechnet worden, daß die Steigerung im nächsten Jahre ungefähr 20.000 fl. betragen dürfte, und es liegt am Tage, daß man da kaum zu hoch gegriffen hat. Aber auch bezüglich der dauernden Steigung sind nach der mindesten Schätzung — es ist auch noch höher geschätzt worden — ungefähr 14.000 fl. im Jahre als die Summe bezeichnet worden, mit welcher im Laufe der nächsten Jahre die Finanzen des Landes stärker belastet werden dürften.

Mit Rücksicht auf diese hier bezeichneten Momente werden wir daher nach unserer besten Ueberzeugung für das Eingehen in die Specialdebatte stimmen, zugleich aber auch in der Erwartung, daß aus der Mitte des hohen Landtages keine weitergehenden Anträge hervorgehen werden, denen wir unsere Zustimmung nicht geben könnten, weil wir solches mit Rücksicht auf die finanzielle Lage des Landes nicht für zulässig halten.

Poročevalec Klun:

Kot poročevalec finančnega odseka sem v prijetenem položaji, da mi ni treba predloga zagovarjati, ker mu noben guvernornik ni oporekal. To je najboljšo znamenje, da je finančni odsek s tem predlogom zadel pravo.

Opazke gospodov guvernornikov pa me silijo, da tudi jaz spregovorim nekoliko besed. Poslanca Hribar in Šuklje sta poudarjala poviksanje troškov, ki nastane za deželni zaklad vsled poviksanja učiteljskih plač. Toda denar, ki se izdaja za pouk in odgojo mladine, ni zgubljen, ampak je najbolj naložen in prinaša stotere obresti, če sta pouk in vzgoja, ki ju otroci dobivajo, res dobra in primerna. Veliki troški, ki jih šola prizadeva starišem, jim dajejo pa tudi pravico, od sole zahtevati tak pouk in tako vzgojo, ki dela otroke srečne za čas in za večnost.

Gospod poslanec Šuklje je poudarjal, da morajo učitelji v šoli gojiti domovinski čut in ljubezen do naroda, do dežele in države, omenjal je pa tudi, da ne smejo žaliti verskega čuta, ker je narod slovenski izvrstno katolišk. Prvo je naravno in samo po sebi umevno; ne morem si misliti šole, kjer bi se ne gojil čut do naroda, čut do ožje domovine. In če pomislimo, kaj imamo od mogočne Avstrije, je le prav in pravično, da se v naši mladini goji tudi čut ljubezni in zvestobe do mogočne avstrijske države. (Klici: — Rufe: Dobro! dobro!)

Ali še veliko bolj je treba v šoli gojiti verski čut. Tisoč- in tisočletna skušnjava uči, da je ravno vera podlaga vse nravnosti, da mora torej vera prešinjati vso vzgojo, ker le vzgoja vodi človeka, da prav rabi in prav obrača véde in znanstva, ki si jih pridobi s poukom v življenju.

Zato so že stari neverniki zahtevali, da morajo biti učitelji pošteni in zanesljivi ljudje. «Če je vas

črevljar slab in izdeluje slabe črevlje,» pravi modri Platon, «ali se za črevljarja dela, dasiravno ni, nimate velike skode; če so pa vzgojitelji vaših sinov le po imenu vzgojitelji, ali mar ne vidite, da pogublajo vašo družino in da je le od njih odvisna vaša ohranitev in vaša sreča?»

Zato je Kvintilijan zahteval, naj stariši za vzgojitelje svojim otrokom izbirajo le krepostne in poštene može. Če učitelj ni kreposten, vzgleden človek, tudi otrok ne bo napeljeval k kreposti in pobožnosti. Slepec ne more slepeca voditi, in tako tudi tak učitelj ne more otrok napeljevati k dobremu in poštenemu življenju.

Dobri učitelji pa se ne vzgojajo samo s poukom, ampak oni potrebujejo posebno vzgojo za svoj važni in trudapolni poklic, ki jo morajo dobivati v učiteljski pripravnici. Kako je pa v tem oziru pri nas? Učiteljski pripravniki so večinoma iz kmečkih rodbin in doma vzgojeni v katoliškem duhu. Oni iz lastne skušnje poznajo verski čut, ki navdaja naše ljudstvo, oni vedó, kako se naše kmetsko prebivalstvo drži svoje katoliške vere in kako močno želi, da bi bili tudi njih otroci vzgojevani v tem katoliškem duhu. Oni torej seboj prinesó najboljšo voljo. Ali kako se godi na učiteljski pripravnici? Ni dolgo, kar smo slišali o razmerah na naši pripravnici čudne reči.

Naj temu dostavljam tudi jaz nekoliko opazk. Učenci na naši gimnaziji in na učiteljskih šolah imajo poleg krščanskega nauka, ki sam po sebi brez verskih vaj ne zadostuje za versko vzgojo, tudi verske vaje. Na naši pripravnici pa teh verskih vaj ni. Ne le, da med tednom ne hodijo k maši, tudi molitve pred šolo in po šoli dolgo niso imeli ter so jo šele pričeli, ko se je poudarjalo, da naše delavke v tobačni tovarni pred delom in po delu opravljajo svojo molitev. Ako pa sedanji zakoni dopuščajo verske vaje na gimnaziji in na ljudski šoli, bi merodajnim oblastvom priporočal, naj ukažejo take verske vaje tudi na učiteljski pripravnici in naj malo več gledajo na versko vzgojo njih, ki so poklicani versko-nravno odgojo dajati drugim. Če je tudi sedanji zakon v tem oziru nezadosten in se kaže nujna potreba, da se premeni in vpelje verska šola, ker je katoliškim starišem veliko na tem ležeče, da njih otroci v šoli dobé pravi verski pouk, je venderle doslej merodajnim oblastvom mogoče obstoječi šolski zakon tako zvrševati, da ne rodi trnja in osata in da se kolikor mogoče zabranjujejo slabi nasledki njegovi. (Klici: — Rufe: Dobro!)

Glede posameznih določeb predloženega načrta je poročilo finančnega odseka tako obsirno, da bi bilo odveč, mu še kaj dostavljati. Nekaj moram pa vender še omeniti. Gospodje učitelji prosijo, naj bi se plače naših učiteljev tako uravnale, kakor na Koroškem. Že v poročilu je omenjeno, da so po novem načrtu plače naših učiteljev v prvi, drugi in tretji vrsti take, kakor na Češkem in deloma v Galiciji. Plače prve in druge vrste se tudi strinjajo s plačami prve in druge vrste na Koroškem. Plače tretje vrste pa so na Koroškem za 40 gld., in plače četrte vrste za 30 gld. boljše, kakor pri nas. Ali v resnici plače koroških učiteljev ne presegajo plač, kakor jih mi predlagamo.

Ne smemo namreč prezirati, da imajo na Koroškem 130 podučiteljev, katerih plača znaša le 360 gld. in čez 30 podučiteljic, ki imajo le po 300 gld. letne plače.

Gospodje učitelji pravijo, da se med učitelje povrne zadovoljnost in večje veselje do svojega poklica, kar bo le deželi na korist, ako deželni zbor usliši njih prošnje.

To je prav lepo in samo ob sebi umevno; vsak človek mora svoje dolžnosti spolnovati po svojih najboljših močeh; in če jih spolnuje z radostjo in dobro voljo, je to le njemu na korist, ker jih spolnuje veliko laglje, nego če ga navdaja nevolja in mu greni njegovo življenje. Ali če hočejo biti res hvaležni, naj tako vestno opravljajo pouk in otrokom dajejo lep vzgled, da bodo otroci res krščanski vzgojeni. Da bodo pa zadovoljni, bilo bi pač želeli, ali je težko verjeti, če nimajo te zadovoljnosti v srci. Taki so bili in bodo še bolj zadovoljni v prihodnje. Splošnje zadovoljnosti pa na svetu ni, in če stari pregovor pravi, da še Bog vsem prav ne stori, gotovo tudi sklepi deželnega zbora ne bodo vsem ugajali. Tolaži pa nas zavest, da smo storili, kar smo po slabih finančnih močeh storiti mogli, in da smo to storili iz srca. (Klici: — Rufe: Dobro!)

Deželni glavar:

S tem je sklenjena splošna razprava, in prestopimo v nadrobno razpravo k zakonu samemu.

Poročevalec Klun:

(Bere § 1. in § 2. iz priloge 65., ki obveljata brez debate. — Liešt die §§ 1 und 2 aus Beilage 65., welche ohne Debatte genehmigt werden.)

(Bere § 3. — Liešt § 3.)

Poslanec Svetec:

Častiti zbor! Ako primerjam današnji predlog s predlogom deželnega odbora, nahajamo neko premembo ali popravek, katerega lahko imenujem popravek na slabije. Deželni odbor je namreč v drugi alinei § 3. svetoval:

«Ustanovitev učiteljskih služeb, kakor tudi razvrstitev, to je določitev njih plačilnih vrst, izvrši deželno šolsko oblastvo v sporazumu z deželnim odborom:»

v nemškem tekstu:

«Die Systemisirung der Lehrstellen sowie die Classification, d. i. die Bestimmung der Gehaltsclassen derselben, hat die Landes Schulbehörde im Einvernehmen mit dem Landesauschusse,»

v prilogi pa, ki je danes v obravnavi, se je to spremenilo takó, da stoji:

«Ustanovitev učiteljskih služeb, kakor tudi razvrstitev, to je določitev njih plačilnih vrst izvrši deželno šolsko oblastvo, zaslišavši predno deželni odbor.»

v nemškem tekstu pa:

«Die Systemisirung der Lehrstellen sowie die Classification, d. i. die Bestimmung der Gehaltsclassen derselben,

hat die Landes Schulbehörde nach Einvernehmung des Landesauschusses,»

Očitno je, da po tej premembi, ki jo danes navsetuje upravni odsek, bi se pravice deželnega odbora pomanjšale; po tej premembi bi namreč sam deželni šolski svet imel pravico, ustanovljati ali razvrščevati plačilne vrste, zakaj če on nima druge dolžnosti, kakor samo zaslišati deželni odbor, je očitno, da on ni vezan na mnenje deželnega odbora, ampak da on potem po svoji volji odločuje, kakor hoče. S tem — ni dvoma — se zmanjšujejo pravice deželnega zbora, zakaj deželni odbor je v oblasti deželnega zbora, do deželnega šolskega sveta pa deželni zbor nima nobene pravice. Vpraša se torej, ali je bila ta poprava, ki jo imenujem popravo na slabije, tudi potrebna? Po mojih mislih ni bila potrebna, zakaj jaz imam pred seboj neko postavo Koroške dežele, kjer so se ravno na taisti način uravnale učiteljske plače in tu nahajam v § 24. (bere — liešt): «Die Zahl der Lehrstellen I. Classe wird auf fünf Percent, jene der II. Classe auf 10 Percent, jene der III. Classe auf fünf und vierzig Percent der Gesamtzahl der Lehrstellen des Landes beschränkt, die übrigen vierzig Percent sind Lehrstellen IV. Classe.»

Unter diesen Beschränkungen hat die Landes Schulbehörde die Systemisirung sowie die Classification der Lehrstellen, d. i. die Bestimmung der Gehaltsclassen für jede einzelne unter Zustimmung des Landesauschusses vorzunehmen.»

Torej na Koroškem je dovolitev vezana na pritrditev deželnega odbora, in ta postava, moja gospôda, je že zadobila Najvišo sankcijo, kar dokazuje, da proti takej uravnavi teksta od vladne strani ni nobenega zadržka. Jaz mislim, da ni uzroka, da bi mi v avtonomnem oziru zaostajali za našo sosedno Koroško deželo, in zatorej predlagam, da se tukaj restituira tekst, kakor ga je ustanovil deželni odbor, in bi se torej v drugi alinei besede: «zaslišavši predno deželni odbor» izpustile in nadomestile z besedami «v sporazumu z deželnim odborom», v nemškem tekstu pa se mesto «nach Einvernehmung des Landesauschusses» naj postavi «im Einvernehmen mit dem Landesauschusse». To ni nič novega, ampak povrnili bi se s tem na stališče deželnega odbora, in po vzgledu Koroške dežele ne bode tukaj nobenega zadržka Najvišji sankciji, torej prosim slavni zbor, da bi mojemu predlogu pritrdil.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Svetec predlaga, naj se gledé § 3. restituira tekst, kakor ga predlaga deželni odbor. Gospodje, ki podpirajo ta predlog, naj ustanejo.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je v razpravi.

Poslanec Šuklje:

Jaz se temu predlogu, katerega smo sedaj čuli, ne morem protiviti, ker merodajen je bil v odseku za nas praktičen razlog, da pridobimo zakonu Najvišje potrjenje. Mi smo v odseku prezrli, da se v Koroškem deželnem zakonu nahaja neka določba, katera veže sklep deželnega šolskega sveta celó na pritrditev

deželnega odbora. Jaz mislim, da se mora tudi nam to dovoliti, kar se je Korošcem privolilo, in zaradi tega se postavljam na stališče gospoda kolege Svetca, dasiravno sem v finančnem odseku glasoval za odsekov predlog. Nasvetoval pa bi resolucijo, katero sem v generalni debati utemeljeval in zatorej ne bom izguboval več nobene besede. Resolucija meri na to, da bi se poseben ozir jemal na drugega in tretjega učitelja na čveterorazrednicah in glasi se takó-le:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Visoka deželna vlada se naprosi, da se pri razdelitvi učiteljskih služeb kolikor moči ozira na drugo in tretjo učiteljsko službo na čveterorazrednicah.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poročevalec Klun:

Jaz temu, kar sta gospoda predgovornika omenjala, nimam mnogo dostavljati. Stališče, na katerem sem jaz stal in stojim še sedaj, označil sem bil že lani pri razpravi o plačilu verskih učiteljev; ali v letnem poročilu najdemo opazko, da ravno zaradi tega naš zakon o plačah verskih učiteljev ni bil potrjen, ker smo bili spremenili določilo gledé ustanove novih služeb prav tako, kakor jo je imel sedaj predlog deželnega odbora gledé razvrstitve učiteljev in učiteljskih služeb. Jaz moram le obžalovati, da je slavno ministerstvo — kajti tudi koroški zakon je bil potrjen po nasvetu ministra Gautscha — skorej ob enem času z dvojno mero merilo, da je med tistim časom, ko je enako določbo potrdilo liberalnemu nemškemu zboru koroškemu, odreklo potrdilo sklepu slovenskega zbora kranjskega. Ne vem, ali bode ministerstvo sedaj drugače ravnalo, ali se bode spominjalo, da vender le ne gre nam odrekati, kar se je dovolilo koroškemu zboru, pa mislim, da bi tudi v slučajih, ako bi se nam Najviše potrjenje vsled spremembe, katero nasvetuje gospod poslanec Svetec, odreklo, to ne bila taka škoda za učitelje, ker končni paragraf določuje, da zadobi ta zakon veljavo šele s 1. januarjem tistega solnčnega leta, ki sledi po razglasu tega zakona. Ako bi se torej našemu zakonu odrekla Najviše sankcija — česar pa ne pričakujem — bode imel deželni zbor priliko, to spremembo zopet popraviti v prihodnjem letu, in vse potrebne priprave bode do 1. januarja 1890 tako izvršiti, da bo mogel zakon tudi v tem slučaju stopiti v veljavo s 1. januarjem 1890. Zato jaz za svojo osebo izrekam svoje soglasje s predlogom gospoda poslanca Svetca. Za finančni odsek pa seveda nimam tukaj ničesar odločevati ali priporočevati.

Deželni glavar:

Ako ne bode ugovora, mislim glasovati o tem paragrafu o celotji njegovi, kakor je sedaj predlagan, in sicer najpred po predlogu gospoda poslanca Svetca, ki predlaga besedilo, kot je tiskano v prilogi 53. na strani 7, in ako ta predlog pade, glasujemo o predlogu, kakor ga predlaga finančni odsek.

(Ni ugovora. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

Prosim gospode, ki pritrldijo § 3., kakor je tiskan v

prilogi 53. deželnega odbora v smislu predloga poslanca Svetca, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet, in potem odpade glasovanje o predlogu, tiskanem na 6. strani priloge 65.

Poročevalec Klun:

(Bere § 4., ki obvelja brez debate. — Sieht § 4., welcher ohne Debatte genehmiget wird.)

(Bere § 5. — Sieht § 5.)

Poslanec Šuklje:

Visoki zbor! Jaz bi tukaj nasvetoval nekoliko sprememb, deloma stilistične, potem pa tudi neko meritorno, ki se mi zdi jako potrebna. Moti me v tekstu, da se menjavajo izrazi «stanovanjska odškodnina» in «stanarina» in v nemškem tekstu «Quartiergeldentfchädigung» in «Quartiergeld». Po mojem mnenji bi bilo treba tukaj rabiti le en izraz in dosledno govoriti le o «stanarini» v prvem odstavku in ravno tako tudi o «stanarini» mesto «stanovanjska odškodnina» v tretjem odstavku. Stilistična sprememba, katero nasvetujem, je torej, da se v prvem alineji v šesti vrsti postavi po besedah «gré mu» mesto sedanjega izraza «stanovanjska odškodnina» novi izraz «stanarina» in v nemškem tekstu mesto «eine Quartierentfchädigung» «ein Quartiergeld». Isto nasvetujem za tretji odstavek v drugi vrsti, kjer naj se reče mesto «stanovanjska odškodnina» «stanarina» in mesto «Quartiergeldentfchädigung» v nemškem tekstu «Quartiergeld». Vazen je pa meritorni nasvet, katerega stavljam z ozirom na zadnji odstavek. Ako tehtno premisljate ta odstavek, vidite, da smo tukaj normalno-šolskemu zakladu oziroma šolskim občinam navalili neko zelo hudo breme, do katerega dosedaj niso bile zavezane. Mi namreč tukaj rečemo: «Stanarine za učiteljsko osebo na javnih ljudskih solah v Ljubljani plačuje normalno-šolski zaklad, za šolsko oseboje, zunaj Ljubljane pa jih plačujejo dotične občine.» Kaj se to pravi, kaj je javna ljudska šola? Javna ljudska šola je prvič navadna — ali kakor *terminus technicus* slóve: občna ljudska šola — potem pa tudi meščanska šola, za potrebsčine slednje pa ni skrbeti normalno-šolskemu zakladu, temveč šolskemu okraju. Nekaj enakega velja za drugi odstavek, namreč: «za šolsko oseboje zunaj Ljubljane pa jih plačujejo dotične občine.» Ko bi se v kakem okraju zopet napravile meščanske šole, kdo bi moral plačati stanarine? Po postavi mora za stanarino skrbeti šolski okraj, tukaj pa bi se zavezale, ako se držimo besed tega odstavka v sedanji stilizaciji, v to svrhu šolske občine. To breme postane lahko prav veliko in tega tudi nihče ni nameraval, nakloniti šolskemu zakladu. Jaz sem torej mnenja, da treba izumiti tako stilizacijo, da se bode natančno ločila meščanska šola od javne občne šole, sicer je razumeti, da je treba normalno-šolskemu zakladu skrbeti za stanarine učiteljev pri prihodnjih meščanskih solah v Ljubljani in ravno tako drugod šolskim občinam. Moj nasvet gré na to, da se predrugeči odstavek četrti v svoji sedanji besedi takó:

«Stanarine za učiteljsko osebje na javnih občnih ljudskih šolah v Ljubljani plačuje normalno-šolski zaklad, za šolsko osebje zunaj Ljubljane pa jih plačujejo dotične šolske občine. Za stanarine učiteljskega osebja na javnih meščanskih šolah morajo skrbeti dotični šolski okraji.»

«Die Quartiergelder für das Lehrpersonale an den öffentlichen allgemeinen Volksschulen in Laibach werden von dem Normalschulfonde, jene für das Lehrpersonale außerhalb Laibachs von den bezüglichen Schulgemeinden bestritten. Für die Quartiergelder des Lehrpersonales an den öffentlichen Bürgerichulen haben die bezüglichen Schulbezirke aufzukommen.»

Priporočam ta nasvet visoki zbornici.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poslanec Pfeifer:

Predlog, kakor ga je stavil gospod predgovornik, skorej nič ne spreminjuje sedanje postavne določbe, po kateri morajo dotične občine skrbeti učitelju za stanovanje. To je po mojem mnenju veliko obremenje občin, ako se pomisli, da imajo občine vsako leto večje troške za šolo. Opozarjam samo na učne pripomočke, katere morajo občine preskrbovati za revne učence, za zvezke, za knjige i. t. d. Šolarčki, zlasti po deželi v dolenskih pokrajinah, so zelo siromašni, da mora občina vse preskrbeti, učne pripomočke, to so knjige, zvezki i. t. d., k temu še pride, da po zimi tople, ali prav za prav nobene obleke nimajo, zopet mora uboga občina otroke obleči. To pa provzročuje ogromne troške, po katerih morajo občine propasti.

Že sedaj znašajo troški za šolo $\frac{1}{4}$ milijona goldinarjev, ako še prištejemo, kar morajo občine donasati za učne pripomočke, obleko, knjige, zvezke i. t. d., je to tako ogromna svota, ki se bode z rastočo revščino se leto za letom strašno pomnoževala in občine privedla do denarnega poloma; zavoljo tega se mi dozdeva opravičeno, da mi breme olajšamo občinam, kolikor mogoče, in stavim predlog, da se mesto 4. odstavka v § 5. sprejme sledeči odstavek:

«Stanarine za učiteljsko osebje na javnih ljudskih šolah plačuje normalno-šolski zaklad. — Die Quartiergelder für das Lehrpersonale an den öffentlichen Volksschulen werden von dem Normalschulfonde bestritten.»

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Po doslej sprejetih paragrafih današnjega zakonskega načrta, ne pripada učiteljem v Ljubljani več stalne plače, kakor učiteljem drugod. Res da imajo učitelji prve vrste po 700 gld. plače, in pričakujem, da bode poleg dosedanjih učiteljev, ki imajo po 700 gld. plače v Ljubljani, še nekateri drugi Ljubljanski učitelji prišli v prvi razred; pa premalo se je vender oziralo na razmere, ki vladajo v Ljubljani in so bistveno drugačne, kakor po drugih občinah po deželi. Učitelj v glavnem mestu ima življenje v mnogih ozi-rih dražje ko na kmetih. Njemu je treba skrbeti, da se stanu dostojno reprezentuje in to je v mestu vse

mного dražje, ko na kmetih. Poleg tega mora učitelj v glavnem mestu skrbeti v večji meri zato, da svoje vednosti pomnožuje; biti mora član raznih društev, naročati si mora več knjig in časnikov. Pri vsem tem pa je živež v Ljubljani veliko dražje, ko po deželi. Trdilo se je sicer v finančnem odseku, da na Bledu, v Postojni in nekaterih drugih krajih baje učitelj razmerno tako drago živi, ko v Ljubljani. Jaz moram to zanikavati. Poznam razmere povsod na Kranjskem in vem, kako različne so cene za živež drugod od cen, katere morajo plačevati stanovalci Ljubljanski. Učitelj na deželi dobi vse iz prve roke in zato ima živež ceneje, nego bi ga njegov sosed na primer prodal na trgu v Ljubljani; vsaj je v tej Ljubljanski ceni obsežena tudi pot v Ljubljano, dobiček tistega, ki je nesel živež na trg in poleg tega dobiček prekupca.

V mislih imam seveda le najpotrebnejši živež. Ne bom govoril o kuretnini. Mogoče, da se tu in tam race ali purani na deželi tako drago plačujejo ko v Ljubljani; ali učitelji nimajo takih plač, da bi si mnogokrat mogli privoščiti ta luksus. Najnavadnejši živež pa je v Ljubljani dražji ko drugod.

Utegnilo bi se reči: Učitelj v Ljubljani pa ima več komoditete, dobiva na trgu boljše meso.

Gospoda moja! Učitelj z ozirom na pičlo svojo plačo povprašuje le po razliki v denarji in ne tudi o tem, ali je meso boljše ali slabše; boljša govedina torej zanj se ne involvuje cenejših razmer. Na Dunaji je gotovo najboljše meso v tej polovici naše države, pa vender vem, da gospod poročevalec sam ne bode trdil, da je zaradi tega življenje na Dunaji cenejše ko v Ljubljani.

Utegnilo bi se tudi trditi, da imajo v Ljubljani učitelji postranske zasluzke, kakeršnih nimajo učitelji na kmetih. To pač ni povsem resnično, kajti na mnogih krajih po deželi imajo učitelji, zato ker tam ni srednješolskih učiteljev in dijakov, več postranskega zasluzka, ko Ljubljanski učitelji. Toda ne smemo tudi preveč računati s tem, da se mora učitelj pečati s postranskim zasluzkom. Čem manj postranskega zasluzka se išče, tembolj posvečuje svoje moči poklicu svojemu in bolj zadostuje svoji nalogi v šoli. Mislim torej, da se premalo ozir jemlje na učiteljstvo Ljubljansko. Oni učitelji, ki bodo nameščeni poslej, bodo itak na slabšem, ker bodo dobivali le po 40 gold. starostne doklade, v tem ko so dosedanji učitelji dobivali večjo starostno doklado dovoljeno jim že pred leti od mestnega zbora.

Učitelji Ljubljanski bodo, ako se sklene, kar predlaga odsek, pač obžalovali, da so prišli iz območja in področja mestnega zbora ter bili postavljeni v območje in področje deželnega šolskega sveta. Ko bi bilo ostalo pravno razmerje, kakeršno je bilo prej, dokler se ni sklenil zakon, da ima mesto Ljubljansko priplačevati normalno-šolskemu zakladu, prepričan sem, da bi bil mestni zastop mestnim učiteljem prej ali slej reguloval plače.

Po tem takem bodo se gospodje učitelji Ljubljanski, ako jim ne boljšate njihovega stanja in jih pustite v jednaki vrsti z učitelji na deželi, pač morali zahva-

liti za oni trenotek, ko ste jih vzeli iz območja mestnega zbora Ljubljanskega.

Gledé na vse rečeno, nameravam nasvetovati poseben paragraf, ki bi se imel uvrstiti med § 4. in 5. Predložiti hočem draginsko priklado za Ljubljano. Res, da tudi po drugih deželah ni povsod razločka med učitelji na deželi in v glavnem mestu; vendar pa nekateri deželni zakoni izrecno določajo tak razloček. Tako n. pr. v Galiciji spadajo v prvi razred učitelji Lvovski in Krakovski; Solnograška določuje učiteljem v Solnogradu po 800 gold., v tem ko najviša plača na kmetih znaša le 600 gold. Štajerska določa učiteljem Graškim — in v Gradevi je življenje, izvzemši stanovanje, cenejše ko pri nas v Ljubljani — po 900 gold.; najviša plača na kmetih pa znaša 800 gold.

Tudi te primere govoré za moje mnenje, da se je treba ozirati na večjo draginjso in večje reprezentacijske potrebe v Ljubljani, in zarad tega predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Stalno nameščeni učitelji in učiteljice na meščanskih in ljudskih šolah v Ljubljani prejemale bodo deseti del njihove letne plače pod naslovom «draginske priklade».

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Der verehrte Herr Abgeordnete Sulkje beantragt die Abänderung des § 5 dahin, daß erstens im ersten Alinea die Worte «eine Quartiergeldentschädigung, welche» zu ersetzen seien durch «ein Quartiergeld, welches», und daß es zweitens demzufolge auch im dritten Alinea statt «eine Quartiergeldentschädigung» heißen möge: «ein Quartiergeld». Auf den ersten Blick scheinen dies nur stilistische Aenderungen zu sein, aber mir drängt sich doch auch die Erwägung auf, daß darin möglicherweise eine principielle Aenderung inbegriffen sein könnte, daß nämlich unter der Bezeichnung «Quartiergeld» etwas anderes zu verstehen wäre, als unter «Quartiergeldentschädigung», nämlich nicht ein Beitrag zum Quartiergelde, sondern die ganze Bezahlung des Quartiergeldes, die ganze Summe, welche die Lehrer zur Bezahlung ihrer Wohnungen benöthigen.

Diese meine Ansicht ist nur eine Vermuthung. Allein handelt es sich wirklich nur um eine Entschädigung, um einen theilweisen Ersatz, so glaube ich, daß eine Aenderung im Sinne des Herrn Abgeordneten Sulkje nicht nothwendig ist und er sich meiner Ansicht anschließen könnte dahingehend, daß im ersten und dritten Alinea des § 5 die gegenwärtige Fassung beibehalten, dagegen das vierte Alinea ebenfalls damit in Uebereinstimmung zu bringen und überdies der vom Herrn Antragsteller in Vorschlag gebrachten Neustilisirung zuzustimmen wäre. Die zum letzten Alinea beantragten Aenderungen sind geringfügig und entsprechen auch wesentlich der Tendenz, welche wir bei der Redaction dieses Absatzes im Finanzausschusse vor Augen hatten. Der Zusatz, betreffend die Quartiergelder für das Lehrpersonale an den Bürgerschulen, scheint mir sehr entsprechend, sogar mit Bezug auf die gesetzlichen Bestimmungen durchaus nothwendig zu sein, und ich kann denselben nur mit Ver-

gnügen begrüßen. Diese Bestimmung führt mich aber auf den Antrag des Herrn Abgeordneten Pfeifer dahingehend, daß alle Entschädigungen für Quartiergelder aus dem Normalschulфонde bestritten werden sollen. Im Finanzausschusse ist dieser Antrag nicht gestellt worden, wohl aber ist er bei einer andern Gelegenheit zur Sprache gekommen, was die Redaction des erwähnten Zusatzartikels zur Folge hatte.

Nach den gegenwärtig geltenden gesetzlichen Bestimmungen ist festzuhalten, daß den Schulleitern entweder Quartiere in natura beizustellen sind oder daß sie, wenn dies nicht möglich ist, eine Quartiergeldentschädigung zu bekommen haben. Nachdem die Errichtung der Schulgebäude, beziehungsweise die Herstellung der in denselben enthaltenen Wohnungen Sache der Gemeinden ist, müssen auch die Quartiergeldentschädigungen von den Gemeinden geleistet werden. Im Laufe der Zeit ist dieses Verhältnis bei vierzehn Gemeinden dahin geändert worden, daß die Quartiergeldentschädigungen auf den Normalschulфонд übernommen wurden. Wie einem Berichte des Landesauschusses zu entnehmen ist, geschah dies aus Rücksicht auf die ärmlichen Verhältnisse einzelner Gemeinden. Dieser Titel findet aber auch bei verhältnismäßig reichen Gemeinden Anwendung, und ich bin überzeugt, daß diese dagegen protestiren würden, wenn sie wüßten, daß mit Rücksichtnahme auf ihre «ärmlichen Verhältnisse» solche Subventionen in Anspruch genommen und ertheilt würden, denn unter diesen vierzehn Gemeinden befinden sich Rudolfswert, Krainburg, Stein und Adelsberg, mithin gerade die reichsten Gemeinden des Landes. Es ist also kein Grund vorhanden, bezüglich der reichsten Gemeinden Ausnahmen zu statuiren, und diese Erwägung hat den Finanzausschuss bewogen im vierten Alinea die neue Bestimmung aufzunehmen, daß die Wohnungen der Schulleiter auf dem Lande von den Gemeinden herzustellen, respective die Quartiergeldentschädigungen von den Gemeinden zu leisten sind. Ich glaube also, daß der Antrag des Herrn Abgeordneten Pfeifer mit der gesetzlichen Auffassung, die für uns maßgebend sein muß, im Widerspruche steht und daß derselbe auch mit den wirklichen Bedürfnissen nicht in Uebereinstimmung steht, indem gerade die ärmsten Gemeinden ihrer Aufgabe entsprechen mußten und viele reiche Gemeinden bis jetzt nicht gezwungen waren, diese Last zu tragen.

Der dritte Antrag, welcher im hohen Hause gestellt wurde, betreffend die Bewilligung von Theuerungszulagen für die Lehrer in Laibach, ist auch im Finanzausschusse eingehend besprochen und dabei die Erwägung geltend gemacht worden, daß es sich nicht empfehle, für einen einzelnen Ort, wo vielleicht Theuerung herrscht, Theuerungszulagen zu bewilligen, wenn man sich nicht im vorhinein entschließen will, dieselbe Zulage dann auch für andere Orte, wo die Theuerungsverhältnisse dieselben, oder noch ungünstigere sind, zu bewilligen. Theuerungsverhältnisse sind ein Titel, den bald dieser, bald jener Ort geltend machen kann, und dann erfordert es die Billigkeit, daß ein Lehrer an einem Orte, wo Theuerung besteht, nicht schlechter gestellt werde, als an einem anderen Orte, wo analoge oder sogar noch günstigere Verhältnisse obwalten. Das ist eine logische Schlussfolgerung. Wenn schon durch das neue Gesetz eine Aenderung und Erhöhung der Lehrergehalte festgesetzt und dadurch in so umfangreicher Weise den Wünschen und Be-

dürfnissen der Lehrerschaft entsprochen wird, so halte ich es mit Rücksicht auf die Finanzen des Landes nicht für gerechtfertigt, durch die Annahme des Antrages bezüglich der Theuerungszulagen wieder eine Quelle für neue noch weitergehende Ansprüche zu eröffnen. Es ist also mir wenigstens unmöglich auf die Bewilligung von Theuerungszulagen einzugehen und ich kam mich, speciell was die Landeshauptstadt Laibach anlangt, mit den Anschauungen des geehrten Herrn Antragstellers nicht einverstanden erklären. Ich glaube nicht, daß bezüglich der Preise der Lebensmittel die Verhältnisse an den meisten anderen Orten des Landes günstiger sind, als hier in der Hauptstadt. Laibach gilt im Gegentheile als eine sehr wohlfeile Stadt und es sind schon im Finanzausschusse verschiedene Orte angegeben worden, wo die Theuerungsverhältnisse viel ungünstigere sind als hier. Ich glaube nicht, daß ganz richtig ist, daß der Bezug von Lebensmitteln aus erster Hand den Lehrern auf dem Lande, wie das von Seite des Herrn Antragstellers ausgeführt wurde, in einer Weise zur Verfügung steht, daß dabei von einem irgendwie nennenswerten Vortheile die Rede sein könnte. Es liegen in dieser Beziehung sehr drastische Beispiele vor, deren Ausführung ich aber mit Vergnügen dem Herrn Berichtstatter überlassen will. Ich möchte mir nur erlauben ein einziges Beispiel anzuführen, weil der geehrte Herr Antragsteller speciell auf das Fleisch als ein Hauptlebensmittel hingewiesen hat und weil ich glaube, daß hier eine ganz nebenfällige Bemerkung wesentlich zur Beleuchtung dieser Frage dienen könnte. Unter denjenigen Orten, die als theuer bezeichnet werden können, befindet sich auch Weldeß, und da erlaube ich mir zu bemerken, daß es den Weldeßern thatsächlich convenirt, das Fleisch aus Laibach zu beziehen, weil es eben hier billiger zu haben ist als in Weldeß. Ich erwähne übrigens dies nur ganz nebenbei, weil vom Herrn Antragsteller gerade dieser Punkt betont wurde.

Aus dem Grunde, weil ich nicht glaube, daß Laibach, was die Lebensmittel betrifft, theurer sei als andere Orte im Lande, weil wir weiters den Lehrern Laibachs durch die allgemeine Zuerkennung des Quartiergeldes ohnehin eine Begünstigung zugestanden haben, weiters weil es in der Hauptstadt für den Lehrer viel leichter ist, sich einen ansehnlichen Nebenverdienst zu verschaffen, als für den Lehrer am Lande, und endlich weil der Titel «Theuerungsverhältnisse» für die Finanzen des Landes in der Zukunft weittragende, ganz außerordentliche Folgen nach sich ziehen könnte, ist es mir unmöglich dem Antrage des Herrn Abgeordneten Hribar, betreffend die Theuerungszuschüsse für die Lehrer in Laibach, zuzustimmen.

Poslanec Stegnar:

Izprosil sem si besedo k temu paragrafu, in bi posebno kazal na dve točki, ki se mi zdite, da niste dovelj jasni, oziroma da niste pravični.

Prva točka je, ki se here v drugi vrsti § 5.; tu stoji, da mora vsak voditelj učitelj imeti stanovanje, obstoječe najmanj iz dveh sob in potrebnih stranskih prostorov.

Ta določitev se mi zdi jako površna in se lahko v vsakem kraju interpretuje po svoje. Že sedaj imajo na nekaterih solah učitelji tako skromna, tako tesna stanovanja, da občne tožbe od vseh strani prihajajo,

in da bi bil skrajni čas, da bi se enkrat določila maksimalna, oziroma minimalna mera. Po besedah tega paragrafa bode ostala ta rana v našem šolstvu še vedno odprta; vsaka občina bode po svoje tolmačila zakonsko določbo o naturalnem stanovanju in s potrpljenjem tolažila učitelja, ki se poganja za boljše stanovanje, kojega bi mu morala občina dati. Ker pa v tem oziru nimamo nikjer zakonskih določil, kakošno bi moralo stanovanje biti in koliko mere bi moralo imeti, bode tudi moje besedovanje brz ko ne zastoj, da bi se doseгла zakonska določba o tem, koliko bi morali ti dve sobi površine ali vsebine imeti.

V drugi vrsti se obračam k določbi, ki pravi, da dobiva nadučitelj v Ljubljani stanarine 120 gold., ako mu občina ne more dati stanovanje v šolskem poslopji. Imamo sedaj v Ljubljani dve novo zgrajeni mestni šoli. Starejša na Grabnu ima lepo stanovanje za ravnatelja s tremi sobami in pisarno, v novi šoli voditelju ni stanovanja odločenega, tam bi moral torej vodja dobivati 120 gold. odškodnine za stanovanje. Ali je to razmerje med stanovanjem, katero ima voditelj na drugi mestni šoli, in odškodnino, katero bode dobival prihodnji voditelj prve mestne šole, pravo? Gotovo ne! To je krivično razmerje, in za 120 gold. ne bode mogel nobeden voditelj dobiti svojemu stanu primerne stanovanja. Gospodje so popred poudarjali, da je draginja v Ljubljani velika in je gospod predgovornik Hribar zato priporočal, naj bi se mestnim učiteljem draginska priklada priznala.

Soditi po mnenji gospodov, ne bode menda predlog o draginski dokladi sprejet, zato pa bi bilo umestno, da bi se vsaj to koncediralo voditeljem ljudskih sol v Ljubljani, da bi imeli 160 gold. stanarine. Že do sedaj je vedno priznal mestni magistrat, tudi deželni solski svet in visoki deželni zbor, da je stanarinska odškodnina 120 gold. za Ljubljano premajhna, kajti sedanji voditelj prve mestne šole ima stanarine 220 gold. Ko bode vsled novega vodovoda Ljubljanskega tudi najemščina povišana, bodo najemniki stanovalec prav občutno prizadeti; nadučiteljem pa se bode v smislu § 5. dajal le prinos k troškom za stanovanje, nikakor pa ne odškodnina; zato sodim, da je postavbo tako interpretirati, da mora dotični nadučitelj popolnoma odškodovan biti za tisto stanovanje, katero bi moral *in natura* dobivati; znesek 120 gold. pa je polovična odškodnina, in zato bi predlagal, naj se stanarina nadučiteljem poviša za Ljubljano od 120 na 160 gold., kar bi ne prizadejalo hudih in občutljivih poviškov normalno-šolskega zaklada.

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo predlog gospoda poslanca Stegnarja, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovelj podprt.

Poročevalec Klun:

Slavni zbor! Predloženih je več nasvetov, o katerih imamo presoјati, kako naj z njimi ravnamo. Gospod poslanec Pfeifer se spodtika nad stanarino,

katero imajo plačevati občine svojim učiteljem, in predlaga, naj bi se te stanarine plačevale iz normalno-šolskega zaklada. Odgovoriti mu imam, kar je tudi že v poročilu finančnega odseka omenjeno, da je učiteljev brez stanovanj po izkazu deželnega šolskega sveta sedaj 206, drugih 310 ima že naturalno stanovanje ali pa dobiva stanovanjsko odškodnino, katera se nekaterim učiteljem tudi zdaj že plačuje iz normalno-šolskega zaklada. Ako bi hoteli še tem 206 odkazati stanarino, bi to po 80 gold. računeno znašalo 16.480 gold., če pa vzamemo poprek samo po 50 gold. za vsacega, bi ta stanarina znašala, kakor je že v mojem poročilu navedeno, vendarle še 10.300 gold. — Ali nekaj družega se utegne potem zgoditi. Občine, pri katerih imajo učitelji naturalno stanovanje in imajo za šolske potrebsčine vsako leto veliko donati, utegnile bi se vprašati, kako one pridejo do tega, da morajo zastonj dajati naturalno stanovanje svojim učiteljem?

Na podlogi tega paragrafa, kakor ga nasvetuje gospod Pfeifer, bi prav lahko zahtevale odškodnino od normalno-šolskega zaklada za naturalno stanovanje, ki ga imajo učitelji v šolskih poslopih in potrebsčina normalno-šolskega zaklada za stanarino bi se v tem slučaju ne povečala za 10.000 gold. ali 16.000 gold., ampak za 42.000 gold., kar bi znašalo 3% deželne naklade.

Prebivalstvo po vsem Kranjskem bi moralo torej po 3% deželne naklade plačevati, ako bi se sprejel nasvet gospoda Pfeiferja. Po moji misli torej nobeden poslanec ne more tega predloga sprejeti.

Gospod poslanec Hribar je govoril o Ljubljanskih učiteljih ter nam slikal njihovo žalostno stanje, kako drago je življenje v Ljubljani, koliko troškov imajo učitelji, da se morejo dostojno reprezentovati, knjige kupovati i. t. d., da nimajo ali ne smejo imeti toliko postranskega zaslužka, kakor se misli. Omenjal je tudi večje plače po nekaterih drugih kronovinah; to je sicer res, ali pozabil je povedati, imajo li tam tudi stanarinsko doklado ali ne, ker v tem slučaju je stvar drugačna in stanarinska doklada naših učiteljev je nekako odškodovanje za manjše plače.

Kar se draginje tiče, omenjal je že gospod predgovornik baron Schwegel, da bi imelo to slabe posledice za druge kraje, kjer tudi tožijo o veliki draginji; iz učiteljskih peticij pa vam morem nekatere naštet, ki opravičujejo to bojazen ter nam dajejo zagotovilo, da dobimo drugo leto celi kup učiteljskih prošenj za priznanje draginskih doneskov, ako tako priklado danes dovolimo Ljubljanskim učiteljem. Imamo n. pr. peticijo Postojnskih učiteljev, ki pravijo:

(bere — liešt):

«1.) Dovoljno je znano, da se v Postojnskem trgu dražje živi, kakor v Ljubljani, kjer je najnižja plača 600 gold., mej tem ko ste tu dve mesti s 400 gold. sistemizovani.

2.) Naturalnega stanovanja nema v Postojni niti jedna učiteljska moč, jedini nadučitelj ima postavno stanarino 80 gold., na katere pa še 80 gold. iz svojega doplačuje in to za tako stanovanje, ki bi v Ljubljani veliko ceneje bilo.

3.) Da se je že pred več nego 10 leti spoznala potreba, učitelje v Postojnskem trgu bolj plačevati, dokazuje to, da so bila učiteljska mesta tukaj plačana s 700, 600, 600 in 550 gold. in to še v onem času, ko ni bila v Postojni tolika draginja, kakor sedaj.

4.) Nekako naravno je uže, da ima Postojnska šola biti uzor drugim šolam v okraji in za to naj se mesta učiteljska bolje plačajo, nego po drugih manj važnih krajih.

5.) Preudano podpisani si drznejo tudi opomniti, da imajo železniški uradniki po štacijah notranjskih radi draginje posebno doklado, tako zvano «*Starfszulage*».

To so torej že eni, ki nam gotovo pridejo s peticijo za draginjsko priklado.

Kar se tiče življenja v Ljubljani, omenjam peticije učiteljev Ljubljanske okolice, ki pravijo:

(bere — liešt):

«Ako se pregleda in modro preudari, priznati se mora, da ga ni okraja na Kranjskem, v katerem bi bila taka draginja, kakor je v Ljubljanski okolici.»

Imamo torej drug slučaj, da bodo učitelji prosili draginjske priklade.

Kar se pa tiče drugih opazk, mislim, da bodo najlepše pojasnene po peticiji učiteljev Litijskega šolskega okraja za zboljšanje plač, izročeni po gospodu poslancu Svetcu.

Iz te prošnje bodete sprevideli, kako učitelji sami sodijo o Ljubljanskih učiteljih; pravijo namreč

(bere — liešt):

«Ljubljanskim učiteljem so se že leta 1883. plače izdatno povišale, ki pa imajo jednako sposobnost z onimi po deželi. A po deželi je v marsikaterem kraji, zlasti na Dolenjskem in na Notranjskem, kjer so c. kr. okrajna glavarstva, c. kr. sodnije in davkarije, živež mnogo dražji nego v glavnem mestu.

Poleg tega je treba učiteljem po deželi svoje otroke pošiljati v oddaljene mestne šole, kar gotovo mnogo stane.

Tudi si učitelji v glavnem mestu lažje pridobé kak postranski zaslužek, kakor oni po deželi.

Razun tega imajo na razpolaganje še razne časopise, knjige i. t. d., kar si mora učitelj na deželi vse sam omisliti.»

Vidite, da ravno isto, kar je gospod poslanec Ljubljanskega mesta navajal kot razlog za dovoljenje draginske priklade, naštevajo učitelji zunaj Ljubljane kot razlog, da naj se jim plače zboljšajo. Med vsemi od njih omenjenimi razlogi meni vendarle najbolj ugaja za prednost Ljubljanskih učiteljev pred vsemi drugimi razlog, da imajo učitelji v Ljubljani vse za odgojo svojih otrok potrebne šole. Vsak oče vé, koliko odgoja otrok stane, in naši učitelji imajo navadno precejšnje družine; ako hoče torej tak učitelj na deželi skrbeti za primerno odgojo svojih otrok, mu to prizadeva silne težave, ker mora otroke poslati v mesto, kjer je stanovanje, hrana itd. jako drago; Ljubljanski učitelj pa ima svoje otroke doma ter jih more v pričetku izvežbovati v ljudskih šolah, potem pa deklice

v preparandiji in fante na srednjih solah, ne da bi ga to stalo posebnega denarja.

To ocenjujejo tudi naši učitelji; torej se nam ni bati, da bi kedaj primanjkovalo prosilcev za učiteljske službe v Ljubljani, če tudi ostanejo plače take, kakor jih priporoča finančni odsek v svojem načrtu.

Zatorej priporočam, da naj ostane § 5. nespremenjen, kakor ga nasvetuje finančni odsek, samo stilistični spremembi gospoda profesorja Šukljeta bi pritr dil in ravno tako dodatku gledé meščanskih sol, ker vsi ti predlogi ne nameravajo družega, nego da je paragraf bolj jasen, v bistvu pa ostane pri tem, kar smo v finančnem odseku imeli pred očmi. Nasvet gospoda poslanca Šukljeta meri tudi na to, da se enaki izrazi gledé stanarine rabijo v vseh odstavkih predloženega načrta; ker stvari same to nič ne zadeva, nimam nič zoper to, ako slavni zbor pritr di tudi tej stilistični spremembi, pač pa naravnost prosim, da naj slavni zbor sprejme Šukljetov dodatek k zadnjemu odstavku.

Deželni glavar:

Glasovanje mislim uvrstiti takó-le: v prvi vrsti glasujemo o predlogu gospoda poslanca Hribarja, naj se med predložena §§ 4. in 5. uvrstí novi paragraf, katerega on predlaga. Gledé drugih predlogov pa bomo po širokosti njihove vsebine glasovali tako, da pride najpred na glasovanje predlog gospoda poslanca Pfeiferja, potem predlog gospoda poslanca Stegnarja in potem paragraf, kakor ga predlaga finančni odsek v prvi vrsti s premembami gospoda poslanca Šukljeta, in ako ta pade, predlog finančnega odseka. Ali je kaj ugovora zoper ta način glasovanja?

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Ich möchte nur bitten, daß bei der Abstimmung über den Antrag des Herrn Abgeordneten Suklje die Bemerkungen, welche ich zu machen mir erlaubt habe, berücksichtigt werden mögen. Der beantragten Aenderung im letzten Alinea habe auch ich zugestimmt.

Deželni glavar:

Torej se bode glasovalo posebej o spremembah, zadevajočih odstavke prvi in tretji in potem o dodatku k zadnjemu odstavku.

P Reidemo k glasovanju, in prosim gospode, ki pritr dé nasvetu gospoda Hribarja, da se uvrsti med §§ 4. in 5. novi paragraf, ki meri na to, da se Ljubljanskim učiteljem dovoli draginjska priklada, naj blagovolé ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je ostal v manjšini.

Prestopimo k glasovanju o odstavku prvem § 5., in sicer s pridržkom daljnega glasovanja gledé števil, nasvetovanih po gospodu poslancu Stegnarju. Prosim gospode, ki pritr dé številki 160 gold. mesto 120 gold., naj blagovolé ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog gospoda poslanca Stegnarja je padel.

Sedaj imamo glasovati o prvega odstavka ostalem delu z edino premembo, katero predlaga gospod profesor Šuklje, da se namreč v slovenskem tekstu spremeni v «stanarina» «Quartiergeld» mesto «stanovanjska odškodnina» «Quartiergeldentschädigung».

Prosim gospode, ki temu pritr dé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k glasovanju o drugem odstavku, gledé katerega ni bilo ugovora; torej prosim gospode, ki pritr dé temu odstavku po predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospode, ki pritr dé tretjemu odstavku s premembami, katere nasvetuje poslanec Šuklje, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Gledé zadnjega odstavka glasovati nam je o njem najpred s premembami, katere nasvetuje gospod poslanec Pfeifer, in prosim gospode, kateri mu pritr dé naj blagovolé ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Sedaj nam je še glasovati o zadnjem odstavku, kakor ga predlaga gospod poslanec Šuklje, in prosim gospode, kateri mu pritr dé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem rešem § 5., prestopimo k § 6.

Poročevalec Klun

(bere § 6. — liest § 6).

Poslanec Svetec:

Dosledno sklepu slavnega zbora pri § 3. se mora tudi tukaj primerno spremeniti drugi alineja, tako da se mora v drugi vrsti mesto «zaslišavši predno deželni odbor» glasiti «v sporazumu z deželnim odborom» in v nemškem tekstu mesto «nach Einvernehmung des Landesauschusses»: «im Einvernehmen mit dem Landesauschusse», in jaz nasvetujem te spremembe.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Deželni predsednik baron Winkler:

Slavni zbor! Jaz bi vender želel in prosil slavni zbor, naj bi ostal pri predlogu častitega finančnega odseka, kajti mislim, da bi se, če bi se sprejel nasvet gospoda poslanca Svetca, segalo s tem nekako v področje deželnega šolskega sveta. Vrhu tega ne bi bilo določeno, kako bi bilo postopati, kader bi se sporazum med deželnim odborom in deželnim šolskim svetom ne dosegel, ker ni nobenega določila, kdo bi potem razsodil spor med jednim in drugim oblastvom. Zategadelj bi bilo želeli, da bi se § 6. sprejel tako, kakor ga nasvetuje finančni odsek.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Die Ausführungen des hochverehrten Herrn Landespräsidenten haben mich aus einem einzigen Grunde sehr überrascht. Ich theile seine Anschauungen vollständig und hätte gerne seinem Wunsche entsprechend gestimmt, aber der Anlaß, diese Anschauungen vorzubringen, war bei § 3 gegeben, wo es sich um die Systemisirung der Lehrstellen sowie die Classification derselben handelte. Dort schwieg die Regierung, als der Antrag des Herrn Abgeordneten Svetec zur Abstimmung gebracht wurde, und aus diesem Schweigen ist mir verständlich geworden, daß sie der Aenderung zustimmt; wenn sie derselben aber zustimmt, so ist kein Grund für mich vorhanden, mich jetzt dem ganz gleichen Antrage zu widersetzen. Ich hätte den Anschauungen des hochverehrten Herrn Landespräsidenten schon aus dem einfachen Grunde zugestimmt, weil dies, nachdem wir vor wenigen Sitzungen einem analogen Antrage zugestimmt haben, ganz naturgemäß und logisch wäre. Der Herr Berichterstatter selbst hat das auch schon betont. Nachdem aber bei der viel wichtigeren Fassung des Artikels 3, wo es sich um die Systemisirung und Classification der Lehrstellen handelte, der verehrte Herr Abgeordnete Svetec einen Antrag gestellt hat, worin die Autonomie der Landesbehörde viel stärker betont wird, als sie bisher ausgesprochen war und von der Regierung keine Einwendung dagegen erhoben wurde, ist es für uns, die wir früher für den Antrag Svetec gestimmt haben, unmöglich geworden, jetzt anders zu stimmen, und ich bedauere aus diesem einzigen Grunde, den Anschauungen des Landespräsidenten, denen ich sonst gerne beigetreten wäre, heute nicht mehr Rechnung tragen zu können.

Landespräsident Baron Winkler:

Auf die Ausführungen des Herrn Vorredners seien mir einige Bemerkungen erlaubt. Es muß zugegeben werden, daß die Angelegenheit, welche im § 3 zur Sprache kam, eine viel wichtigere ist, als die Angelegenheit, um die es sich jetzt handelt, weil es dort auf die Systemisirung der Lehrstellen und die Bestimmung der Gehaltsclassen ankam, während es sich hier doch nur um die Zuerkennung von Personalzulagen in gewissen Fällen handelt. Es könnten allerdings auch bei § 3 die gleichen Bedenken geltend gemacht und gesagt werden, daß, wenn im Falle der § 3 zwischen dem Landeschulrath und dem Landesausschusse ein Einvernehmen nicht zustande käme, uns eine Instanz fehlen würde, welche dann zu entscheiden hätte. Es hat jedoch der Herr Abgeordnete Svetec auf das Nachbarland Kärnten hingewiesen und betont, daß dort in dem gleichen Gesetze eine ähnliche Bestimmung enthalten sei, wie er sie bei § 3 beantragt hat, und daß das Gesetz doch die Allerhöchste Sanction erhalten habe. Ich kann selbstverständlich nur mit der schuldigen Ehrfurcht diese gesetzliche Bestimmung beurtheilen und bin weit entfernt, in betreff unserer Fälle Entschließungen der hohen Regierung und der Entscheidung an Allerhöchster Stelle irgendwie vorzugreifen; die Bedenken aber sind auch bezüglich des § 3 dieselben, wie sie schon bei einer früheren ähnlichen Gelegenheit geltend gemacht wurden, daß nämlich, wenn eine Einigung zwischen den beiden Factoren nicht erzielt würde, im Gesetze jede Andeutung fehlte, wem dann die Entscheidung zu-

fiel. Im § 3 handelt es sich, wie gesagt, um eine wichtige Angelegenheit, und ich will der Auffassung nicht entgegen treten, daß diesbezüglich ein volles Einverständnis zwischen den beiden Behörden, dem Landesausschusse und dem Landeschulrath wünschenswert ist. Hier im § 6 handelt es sich aber um eine minder wichtige Sache, darum nämlich, daß gewissen Lehrern, welche in zufriedenstellender Weise gewirkt haben, eine Personalzulage zuzuerkennen ist. Die Beurtheilung aber, ob die betreffende Dienstleistung eine zufriedenstellende ist, ist eine Angelegenheit der Executive, und es ist mir nicht recht verständlich, wie in dieser Beziehung dem Landesausschusse, welchem doch die Aufsührung der Lehrer und überhaupt der Schulangelegenheiten minder bekannt sein können, ein gleiches Recht wie der Landesbehörde eingeräumt werden sollte. Der Landeschulrath ist übrigens ja selbst in gewisser Beziehung eine autonome Behörde, obwohl sie abhängig ist vom hohen Unterrichtsministerium. Wir wissen doch, daß dieselbe nicht bloß aus landesfürstlichen Beamten, sondern auch aus Abgeordneten autonomer Körperschaften, des Landesausschusses und der Stadtvertretung von Laibach, ferner aus zwei Mitgliedern der Lehrerkreise und endlich aus zwei Mitgliedern des geistlichen Standes besteht. Es sind demnach die Beamten, welche im Landeschulrathes Sitz und Stimme haben, ohnehin in der Minorität. Wie dem auch sei, die Beurtheilung der Leistungen der Lehrer ist zweifelsohne Sache der Executive, sie kann nur der Landesbehörde zukommen. Ich muß die verehrten Herren wirklich vor der Annahme des Antrages des Herrn Abgeordneten Svetec warnen, weil dadurch jedenfalls das Entscheidungsrecht des Landeschulrathes eine Beeinträchtigung erfahren würde.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Der Herr Landespräsident hat betont, daß er bezüglich des Artikels 3 der Wichtigkeit des Gegenstandes wegen, um den es sich dort handelt, vollkommen damit einverstanden sei, daß dem Lande das Recht der Autonomie im vollen Umfange gewahrt bleibe, daß es aber bezüglich des Artikels 6, dessen Bestimmung von keiner derartigen Wichtigkeit sei, im Interesse des Staates nicht gelegen sein könne, der im übrigen ganz gleichen Bestimmung die Zustimmung zu ertheilen.

Das heißt nach meinem bescheidenen Dafürhalten nichts anderes, als daß der Staat auf die Wahrung seiner Autorität in wichtigen Fragen ein geringeres Gewicht legt, als in minder wichtigen. Ich bedauere, daß ich mich dieser Auffassung des Regierungsvertreters nicht anschließen kann.

Poslanec dr. Tavčar:

Slavni zbor! Meni se pač čudno vidi, da je baron Schwegel ravno to priliko porabil v to, da je pričel srdito debato. Kar se tiče njegovega postopanja, vidi se mi prav karakteristično. Pri § 3. dal je koncesijo deželni avtonomiji, sedaj pa, ko je prišel na vrsto § 6., ga je pa prej kot ne radi omenjene koncesije napadlo kesanje in ker ni mogel drugače, je krivdo odložil na slavno vlado. Meni se to zdi nenaravno! Kolikor jaz poznam stranko njega ekselencije, se ona ne ravna navadno po mnenji vlade; pač pa se slavna vlada pri vsaki priliki klanja tej stranki.

Ali danes se je pokazalo, da je ta stranka prav ne-hvaležna, in da vsako najmanjšo priliko porabi v to, da polena meče pred vlado. Slavno vlado bi prosil, naj na take epizode ne pozabi, in naj ne pozabi, da gospodje od one strani in tudi njega ekscelencija prav težko pričakujejo njenega odstranjenja. Zdi se mi, da je vlade koketovanje s tako stranko, ki proti nji tak srd v srcu nosi, brezuspešno in nepotrebno. Sicer pa naj ekscelencija baron Schwegel in visoka vlada to med seboj rešita; jaz pa s svojega stališča le z veseljem opazujem take epizode.

Kar se tiče nasveta gospoda poslanca Svetca, prepričan sem tudi, da bi bilo čudno, če bi sedaj, ko smo se že pri prejšnjem paragrafu izrekli za deželno avtonomijo, ravno to avtonomijo zopet v vodo vrgli in sicer pri paragrafu, ki nima tiste važnosti, kakor prejšnji paragraf. Bojazen, katero je izrekel gospod deželni predsednik, da namreč v postavi ni določbe, kaj naj se zgodi, ako se deželni šolski svet in deželni odbor ne bi mogla sporazumeti, je malo opravičena.

Kdor pozna uradovanje v takih slučajih, vé, da se bode silno malokrat pripetilo ali pa morda nikdar, da bi se deželni šolski svet in deželni odbor ne mogla združiti v mnenji, ali gre kakemu učitelju borna priklada 50 gold. ali ne. Ako bi se pa vender pokazalo, da ne gre uradovati brez takega določila, bo pozneje še vender čas, da se deželnemu zboru predloži sprememba tega zakona, s katero se bo ustanovila višja instanca za te slučaje. Meni pa se tudi ne zdi utemeljeno, ako bi se tukaj deželnemu odboru odreklo vsako nadzorstvo. Če pravi gospod deželni predsednik, da deželni odbor ne more vedeti zaslug in da ne more poznati delovanja dotičnega učitelja, se mi tudi ta razlog ne vidi utemeljen. Prepričan sem, da bo deželni šolski svet rad dajal deželnemu odboru na roke vsa sredstva, iz katerih se bode letá lahko osvedočil o tem, so-li podatki taki, da se dotičnemu učitelju smé prisoditi postavna nagrada. Vidi se mi, da je pravično, da se deželni odbor ne potisne v kot, ampak da se mu dovoli primerno nadzorstvo, ki je v soglasji s plačanjem, katero le deželo zadeva.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

In dieser unerwartet lebhaften Debatte haben wir mehrere Ueberraschungen erlebt. Die erste Ueberraschung boten uns die Ausführungen des sehr geschätzten Herrn Vertreters der Regierung und ebenso sehr überraschten mich die Auseinandersetzungen des unmittelbaren Herrn Vordruckers und zwar in doppelter Weise, weil ich erstens nie von ihm erwartet hätte, daß er jemals als ein so warmer Anwalt der Regierung auftreten würde und zweitens, weil er die Regierung warnen zu müssen geglaubt hat, sich von unseren Sirenengefängen ja nicht in Schlaf einlullen zu lassen. (Zivahna veselost. — Lebhaftes Heiterkeit.) Diese Warnung schien mir, ich muß es gestehen, fast etwas naiv, denn ich glaube, daß unsere Stellung der Regierung gegenüber seit langem schon so klar und unverändert ist (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Über die Stellung der Regierung ist nicht so klar!«), daß es gar keiner Warnung bedürft hätte und daß überhaupt über diesen Punkt eine Aufklärung nicht mehr nöthig ist.

Poslanec Šuklje:

Jaz se ne bodem spuščal v zanimivo razpravo, ki se je vnela vsled predloga tovariša gospoda Svetca, tudi ne bodem polemizoval z gospodom baronom Schwegelnom, niti z gospodom dr. Schafferjem ali dr. Tavčarjem. Kar se poslednjega gospoda tiče, mi je sicer tista opazka njegova gledé vlade silno prijava in dobro storila. Saj je tako zadosčenje čisto naravno pri privržencu one stranke, katerej se tolikokrat očita prevladno mišljenje. Vender pa moram reči, da napad na častito opozicijo iz njegovih ust ravno danes ni bil opravičen, kajti kolikor časa smo letos skupaj, nam častita nasprotna stranka še ni dala dokazov take fakcijske opozicije, kakor jo spodtika danes gospod poslanec Kranjskega mesta.

Pa nočem te stvari dalje razpravljati, dasiravno je lahko dokazati razloček med slučajem § 3. in § 6., ampak na drugo stvar bi opozarjal. Mi govorimo tukaj o osobni dokladi. Kriterij osobne doklade pa je, da se osobna doklada sploh nikoli ne zgubi. Recimo torej, da pride učitelj iz jednorazrednice, kjer je bil deset let, kasneje na drugo mesto, morda celo v najvišji razred s plačo 700 gold., on bi vender vedno moral obdržati osobno doklado.

Ne vem, kako je sodil finančni odsek, pa ker je moj nasvet o vštevnosti doklade v pokojnino padel v odseku, bi mislil, da mnenje gospoda poročevalca in onih gospodov, ki so z njim glasovali, ni moglo meriti na to, da bi se ta osobna doklada obdržala tudi v tem slučaju, če se dotični učitelj, kateremu je bila prisojena, pomore v tak višji plačilni razred. Mi bi s tem tudi nekoliko nameravanega efekta zgubili. Dostikrat se lahko pripeti, da učitelj, ko je dobil to doklado, tedaj potem prosi za premeščenje. S tem pa se prepereči ona stalnost, katero hočemo doseči. Meni se zdi torej potreben v prvem odstavku nek dostavek, kateri bi se glasil: »in odpade, če doseže učiteljsko službo z višjo plačo« in v nemškem tekstu »und im Falle der Erlangung einer höher dotirten Lehrstelle von jehbst entfällt«. Kajti to smo nameravali; mi nismo hoteli v istini osebné doklade, ampak tako, kakor jaz nasvetujem.

(Predlog se podpira. — Der Antrag wird unterstüht.)

Poročevalec Klun:

Slavni zbor! Da vemo prav ocenjevati predlog gospoda poslanca Svetca, nam je treba prevdarjati, zakaj tukaj prav za prav gre. Opozarjam Vas, gospoda moja, da imamo *praecedens* v vladni predlogi z načrtom zakona, s katerim se izdajajo na podstavi zakona z dne 17. junija 1888, drž. zak. št. 99. določila o preskrbovanji in plačilu za verski pouk po javnih ljudskih šolah. Lanskega leta smo sprejeli v § 5. določilo, da se mora ustanovitev mesta posebnega verskega učitelja in določitev plače vršiti od deželnega šolskega sveta sporazumno z deželnim odborom. Letos smo to določilo spremenili. V § 7. gori omenjenega zakona je pa govor o nagradah za posebne verske učitelje, o odškodninah za pot itd., gledé katerih je vlada sama predlagala, naj se te nagrade

delé po posebnem merilu, dogovorjenem z deželnim odborom. Torej imamo tukaj dve enaki reči; v § 7. veroučiteljskega zakona gre za nagrado veroučiteljem, in vlada sama predlaga, naj jih deli deželni šolski svet dogovorno z deželnim odborom; in to je prav in primerno, ker o porabi deželnih denarjev ima vender prvo pravico razsojevati deželni odbor.

In kaj namerava § 6. današnjega zakona? Po mojem mnenju tudi tu ne gre za nič drugega, kakor za neko nagrado, neko premijo, neko darilo, katero priznavamo tistim učiteljem, kateri vstrajno skozi deset let služijo na eni in tisti enorazredni šoli. Ker to darilo gre iz normalno-šolskega zaklada, katerega mora pa dopolnjevati deželni zaklad, bi bilo po mojem prepričanju popolnoma pravilno, ako bi se ta odstavek § 6. takó-le glašil: «priznanje te osobne doklade izreka deželni odbor po predlogu deželnega šolskega sveta».

Deželnemu šolskemu svétu se mora prepuščati oblast, razsojevati o vrednosti, o delavnosti in sposobnosti učiteljev, darila naj pa priznava on, ki ima z denarjem razpolagati. Na ta način bi bila obema oblastvoma zavarovana njuna pravica, ker po taki stilizaciji bi prav za prav tudi deželni odbor ne mogel nobenemu učitelju priznati take premije, ako ga ne bi predlagal in priporočal deželni šolski svet.

Gotovo je torej v duhu tega paragrafa to, kar priporoča ravno poslanec gospod Svetec, da naj namreč to darilo dogovorno delita tisti oblasti, ki imate pri tem govoriti, to je deželna šolska oblast gledé sposobnosti in zaslug učiteljevih, deželni odbor pa kot upravitelj deželnih financ. Jaz mislim, da je to najboljša pot, in da si omenjena faktorja nikdar ne bosta v tem nasprotovala, ampak da se bode deželni odbor oziral na predlog deželnega šolskega sveta, deželni šolski svet pa na pritrditev deželnega odbora. Pravijo, da zakon ne dobi Najvišjega potrjenja, ako dotično določbo sprejmemo po predlogu poslanca Svetca. Vprašam Vas, gospôda moja, kaj pa bi bilo, ako bi kateri gospodov predlagal, da naj ta paragraf popolnoma izpustimo, kakor se je bilo v istini predlagalo v finančnem odseku? Ali bi zakon tudi v tem slučaju ne bil potrjen?

Jaz torej mislim, da je za učitelje veliko boljše, ako jim damo s tako določbo priliko čez deset let pohvalnega in poštenega službovanja dobiti stalno premijo, kakor da bi jim s prečrtanjem tega paragrafa to priliko vzeli.

To se bo pa gotovo zgodilo, ako nam tega zakona ne potrdijo; finančni odsek je že letos samo z enim glasom večine pritrđil temu paragrafu, ako se mu zakon vrne v novo posvetovanje, bo celi ta paragraf brez dvoma izpustil, da zarad njega z vlado vnovič ne pride v nasprotje. Če gospodom učiteljem vsled tega odide darilo, ki jim ga s pričujočim načrtom ponujamo, se za to ljubeznjivost ne bodo imeli nam, ampak slavnemu ministerstvu zahvaliti. Zato se jaz za svojo osebo popolnoma vjemam s predlogom gospoda poslanca Svetca in bi ga priporočal tudi drugim gospodom poslancem, ako bi imel od finančnega odseka pooblastilo za to.

Deželni glavar:

Prestopimo torej k glasovanju, in prosim gospode, kateri pritrđé prvemu odstavku § 6., kakor ga nasvetuje finančni odsek, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet, in glasovati nam je še o odstavku, nasvetovanem od gospoda poslanca Šukljeta k prvemu odstavku. Prosim gospode, kateri mu pritrđé, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je obveljal.

Sedaj prosim gospode, kateri pritrđé drugemu odstavku § 6. s premembo, katero nasvetuje gospod poslanec Svetec, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Klun:

(Bere §§ 7., 8. in 9. iz priloge 65., ki obveljajo brez debate. — *Ziest die §§ 7, 8 und 9 aus Beilage 65, welche ohne Debatte genehmigt werden.*)

(Bere § 10. — *Ziest § 10*) Pri tem paragrafu treba v nemškem tekstu popraviti tiskovno pomoto ter preurediti «*L. B. B. Nr. 13*» v «*L. G. B. Nr. 13*».

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere § 11., naslov in uvod zakona, kar obvelja brez debate. — *Ziest § 11, Titel und Eingang des Gesetzes, was ohne Debatte genehmigt wird.*)

Deželni glavar:

Prestopimo takoj tudi k glasovanju o celoti tega zakona, in prosim gospode, ki ravnokar v drugem branji sprejetemu načrtu zakona v celoti pritrđé, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Zakon je tudi v celoti sprejet in s tem rešen prvi predlog finančnega odseka.

Še nam je treba glasovati o resoluciji gospoda profesorja Šukljeta, ki se glasi (bere — *liest*):

«Visoka deželna vlada se naprosi, da se pri razdelitvi učiteljskih služeb, kolikor moč, ozira na drugo in tretjo učiteljsko službo na četverorazrednicah.»

Prosim gospode, ki pritrđé tej resoluciji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Drugi predlog finančnega odseka se glasi:

«2.) Deželnemu odboru se naroča, da zadobi Najvišje potrjenje temu zakonu.

2.) *Der Landesauschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzesentwurfes zu erwirken.*»

Prosim gospode, kateri mu pritrđé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Končno še predlaga finančni odsek resolucijo, katera se glasi:

«Deželnemu odboru se naroča, da naj skrbi za skupno izdajo vseh deželnih solskih zakonov v taki obliki, da bode iz natisa razvidno, kateri paragrafi so razveljavljeni, kateri prenarejeni ali dopolnjeni.»

Prosim gospode, kateri njej pritrdé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija finančnega odseka je sprejeta.

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji podobčine Kanji Dol gledé podpore za napravo vožne poti.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Untergemeinde Kanidol um Subvention behufs Herstellung eines Fahrweges.

Poročevalec Detela:

Slavni zbor! Poročati mi je o prošnji podobčine Kanji Dol pri Črnem Vrhu za podporo v svrhu naprave nove občinske vožne poti. Podobčina utemeljuje svojo prošnjo s tem (bere — liešt):

«1.) Imenovana občinska vožna pot je v zelo slabem stanu ter neobhodno potrebna temeljitega popravila, katero bi pa premnogo stalo, ob enem bi pa bilo le od danes do jutri — do prvega deževja — ker voda pri vsakem nalivu pot zaradi velikega strmecca razdira in pokončava.

2.) Vsako prevažanje blaga po tej poti na vzgor je tako težavno, da se mora v voz, obložen s 1000 kg, vpreči évetero volov.

3.) To staro vožno pot razdira v zadnjem delu pred združenjem z okrajno cesto voda, koja se odteka raz okrajno cesto na njo.

4.) Prebivalci iz Kanjega Dola niso v stanu v služaji bolezní poklicanemu gospodu zdravniku ali duhovniku pot z vožnjo olajšati.

5.) Nova pot bi bila, kakor se iz priloženega načrta razvidi, vsled malenkostnega strmecca za vsako vožnjo prikladna, dala bi se lahko popravljati in sploh v dobrem stanji vzdrževati.»

Troški te cestne zgradbe proračuneni so na 1492 gold., razen tega bode plačati za zemljišče 120 gold., in za napravo načrta je plačala podobčina 36 gold. Sklicuje se na to, da ne bi bilo mogoče, da bi iz lastnih sredstev vse te troške pokrila in prosi torej podpore.

V finančnem odseku se je prošnja temeljito pretrsovala in pregledal načrt, kateri je videti primeren nameravani svrhi. Gledé na znatni znesek, katerega bode stala naprava te ceste, nasvetuje finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Podobčini Kanji Dol pri Črnem Vrhu dovoljuje se podpora 300 gold. iz deželnega zaklada, katera je izplačati, kadar bo cestna zgradba po predloženem načrtu gotova.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji podobčine Čemšenik gledé podpore za popravilo ceste med Trojanami in Čemšenikom.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Untergemeinde Tschemschenik um Bewilligung einer Subvention zur Herstellung der Straße zwischen Trojanen und Tschemschenik.

Poročevalec Detela:

Dalje mi je poročati o prošnji podobčine Čemšenik in Brezje, ki prosite podpore za popravilo nekdanje okrajne ceste med Trojanami in Čemšenikom. Občini navajate, da je podobčinama Čemšenik in Brezje izročeno vzdrževanje nekdanje okrajne ceste iz Trojanane skozi Št. Gotard, Brezje, Dobrlevo, Čemšenik do meje Brdsko-Litijskega okraja, katera je bila leta 1882. iz okrajne v občinsko premenjena. Cesta bila je že takrat v jako slabem stanji, katera se potem razen mosta in škarp ni nič popravljala. Letošnje dolgotrajno deževje je prouzročilo, da se je vdrla cesta na več krajih. Tudi kupčija z lesom je letošnje leto preživahna postala in vsled tega preobilo vožnje na tej cesti. Zato in zaradi grdega vremena je cesta tako razorana, da jo občini sami ni mogoče popraviti.

Finančni odsek je uvaževal, da imate res ti podobčini cesto vzdrževati, ki je bila prej okrajna cesta in da ste dobili razen bremen, katere ste že popred imele z vzdrževanjem svojih občinskih potov; še tudi to cesto v svojo oskrbo. Ti podobčini tudi niste v posebno dobrem gmotnem stanji in zarad tega predlaga finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Podobčinama Čemšenik in Brezje dovoljuje se podpora 100 gold. iz deželnega zaklada za popravilo nekdanje okrajne ceste mej Trojanami in Čemšenikom.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učitelja Ivana Debeljaka za popolno pokojnino.

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Lehrers Johann Debeljak um Bewilligung der vollen Pension.

Poročevalec Klun:

Slavni zbor! Učitelj Janez Debeljak služi že 41 let kot učitelj, pa je sedaj tolikanj oslabeled, da prosi upokojenja, katero mu je od slavnega deželnega šolskega sveta priznано s koncem meseca novembra. Dobival pa bi pokojnine 577 gold. 50 kr., ker ni popolnoma 40 let služil kot stalni učitelj. Nastopil je sicer že leta 1847. službo, pa šele meseca oktobra 1848 je napravil konzistorijalni izpit, po katerem je zamogel do-

biti službo stalnega učitelja. Preteklo je torej od izpita že 40 let. Ker pa je dobil stalno službo šele leta 1851., mu je odmerjena pokojnina samo s $\frac{7}{8}$ njegove letne plače. Ker je pa učitelj Debeljak že pred služil kot provizorni učitelj in ni bil sam kriv, da ni takoj dobil stalne službe, ko je dovršil konzistorijalni izpit, in ker je ves čas pohvalno služil, in sicer 37 let zaporedoma v Tržiču, predlaga deželni šolski svet, naj se mu potom milosti dovoli cela pokojnina. Treba bi bilo torej odmerjeno mu pokojnino zvišati za 82 gold. 50 kr. Finančni odsek je pritrđil razlogom, katere omenja deželni šolski svet in predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Učitelju Janezu Debeljaku se dovoljuje poviksanje pokojnine od 577 gold. 50 kr. na letnih 660 gold. iz učiteljskega pokojninskega zaklada, in sicer za pet let, pričenski s 1. januarjem l. 1890.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Helene Čuk, učiteljske udove, glede podpore za vzgojitev otrok.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Lehrerswitwe Helena Čuk um Gewährung einer Unterstützung zur Erziehung ihrer Kinder.

Poročevalec Klun:

Helena Čuk, učiteljska vdova, uživala je dosedaj miloščino letnih 100 gold., ker njeni mož ni toliko časa služboval kot učitelj, da bi zamogla dobiti postavno pokojnino. Ona je v veliki revščini, ker drugih dohodkov, kakor to miloščino, nima, pač pa mora preskrbovati petero nedoraslih otrok. Poglavarstvo upravne občine Plešice na Hrvatskem in tamošnji župni urad potrjujeta, da je prosilka jako milovanja vredna, in zato finančni odsek priporoča, naj se ji miloščina 100 gold., ki z letošnjim letom poteče, podaljša za tri leta naprej ter nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Učiteljski udovi Heleni Čuk se podaljša dotedanja miloščina letnih 100 gold. iz učiteljskega pokojninskega zaklada za daljna tri leta.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kongregacije Lazaristov glede doneska za opravljanje duhovnega pastirstva v bolnici v Ljubljani.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Congregation der Lazaristen um Gewährung eines Beitrages für die Vernehmung des Spitalsseelsorgendienstes in Laibach.

Poročevalec Hribar:

Visoki zbor! Dne 10. decembra 1855 je napravila tedanja posestnica Josipina Jalenova ustanovo 30.000 gold. s tem namenom, da se ima namestiti v bolnici poseben duhovnik za dušno pastirstvo in vpravljanje pogrebov in je določila, da se ima od obresti dovoljevati temu duhovniku letna plača 400 gold. Oktobra l. 1855. so prevzele usmiljene sestre oskrbovanje bolnikov v bolnici in ker se je s tem izpolnila že davno gojena želja umrle gospe Jalenove, napravila je rečeno ustanovo, vsled katere je bilo omogočeno, da se je za bolnico namestil poseben duhovnik, po čegar smrti pa se to mesto ni več bilo razpisalo. Nekaj časa so oskrbovali potem dušno pastirstvo očetje frančiškani; sedaj pa je to skrb prevzela kongregacija sv. Vincencija Pavljanskega. Letà stopa s prošnjo pred visoki zbor in navaja, da so se razmere tekom let tako spremenile, da s 400 gold. ni plačan več oni trud in ona skrb, katero ima kongregacija z bolniki in pokopavanjem mrličev. V podkrepjenje svoje prošnje sklicuje se kongregacija tudi na okolnost, da se je v Ljubljani jako podražilo življenje. Prečastiti gospod kanonik Klun menda — glede na njegove izjave v današnji seji — temu ne bode pritrjeval, jaz pa priznavam, da ima kongregacija misije svetega Vincencija Pavljanskega čisto prav, ker se je po mojem, že tudi prej naglašanjem prepričanji v Ljubljani draginja v zadnjih letih res tako povzdignila, da je ta razlog uvaževanja vreden. Dalje navaja kongregacija v svoji prošnji, da se je število bolnikov in mrličev jako povišalo. Leta 1858 do 1863 bilo je poprek na leto 265 mrličev, l. 1883 do 1888 pa že po 421. Tudi z ozirom na to misli torej kongregacija, da je opravičena njena prošnja za povišanje letne dotacije. Končno pa v prošnji kongregacije omenja tudi, da mora vsako leto brati 12 maš brezplačno za ustanoviteljico in jej torej odpadejo tudi dohodki od teh maš.

Finančni odsek je pretresoval prošnjo, spoznal navedene razloge in tudi oni o draginji v Ljubljani za opravičene in nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Kongregaciji misije sv. Vincencija Pavljanskega dovoli se za opravljanje dušnega pastirstva v deželni bolnisnici letni donesek 200 gold., ki se ima izplačati leta 1890. iz deželnega, v nastopnih letih pa iz bolniškega zaklada.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Elizabetine otroške bolnice za podporo.

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Vereines des Elisabeth-Kinderospitales in Laibach um Bewilligung eines Geldbeitrages.

Berichterstatter Baron Wurzbach:

Der unter dem Allerhöchsten Protectorate Ihrer Majestät stehende Verein des Elisabeth-Kinderospitales hat am 30. d. M. an den hohen Landtag ein Gesuch um Bewilligung eines Beitrages zu den Kosten der innern Einrichtung dieses Spitales gerichtet. Der hohe Landtag hat die eminente Nützlichkeit oder vielmehr Nothwendigkeit des Kinderospitales bereits anerkannt, indem er für den nöthig gewordenen Neubau desselben einen Beitrag von 1000 fl. bewilligte. Es mußte jedoch auch die innere Einrichtung des Spitales neu angeschafft werden, weil die alten Holzmöbel gänzlich und die Wäsche und Betteinrichtung zum größten Theile schadhast und unbrauchbar geworden sind. Für diese innere Einrichtung sind folgende Beträge erforderlich:

28 Betten aus Schmiedeeisen sammt Drahteinsätzen	860
Tischlerarbeit für Einrichtung von 12 Zimmern, ferner der Küchen, Speisekammer und Keller	650
Bettwäsche	580
200 kg Roßhaar	300
Geschirr, Gßzeug und Hausgeräthe	131
Telegraphenleitung	42
Badewannen und sonstige Spenglerarbeit	39
Emailblechtöpfe u. dgl.	21
Wärmflaschen, Schnellsieder u. dgl.	45
Lampen für sämmtliche Localitäten	61
zusammen	2729

Hiezu kommen noch viele kleine Erfordernisse, so daß die innere Einrichtung des Spitales über 3000 fl. kostet.

Eine von der Frau Baronin Winkler und den drei Damen des Verwaltungsrathes mit Bewilligung der hohen Regierung behufs Deckung dieser Kosten eingeleitete Sammlung ergab eine Summe von 1300 fl., welche im Verhältnisse zu den Anschaffungskosten gering ist.

Nun wendet sich der Verein an den hohen Landtag mit der Bitte, um Gewährung eines Beitrages, und ich glaube, daß der hohe Landtag in keinem Falle mit besserem Gewissen eine Unterstützung bewilligen kann, als in diesem.

Dieser Verein gewährt nicht nur den Nothleidenden eine materielle Unterstützung, er bekämpft auch das sociale Uebel in einer seiner Wurzeln.

Die meisten Kinder mittelsofer Eltern sind bestimmt, ihre dürftige Existenz mit harter, unausgesetzter Arbeit zu erringen, und die Erwerbsfähigkeit vieler wird beeinträchtigt oder vernichtet, weil sie die Folgen einer vernachlässigten oder schlecht behandelten Krankheit ihr ganzes trostloses Leben hindurch mit sich schleppen wie eine Kette, die sie an das Elend bindet.

Die segensreiche Wirkung des Kinderospitales besteht darin, daß viele arme Kinder durch eine Pflege, welche ihnen ihre Eltern mit dem besten Willen nicht verschaffen können, geheilt und oft vor dem traurigen Schicksale bewahrt werden, als erwerbsunfähige Bettler sich selbst und

der menschlichen Gesellschaft zur Last fallen, und daß anderseits die Eltern dieser Kinder die Ueberzeugung gewinnen, daß die besser situirten Classen sich nicht darauf beschränken, sich mittelst gelegentlicher Almosen mit der Nothlage ihrer Mitmenschen abzufinden, sondern daß sie bestrebt sind, durch zweckmäßige und zielbewußte Vorkehrungen die Armut zu mildern und die schlimmsten Folgen derselben zu beseitigen oder doch einzuschränken.

Ich betone hier nur die gemeinnützige Wirksamkeit dieses Vereines; allein indem ich die Gewährung eines Beitrages für das Kinderhospital befürworte, bitte ich nicht nur um Unterstützung eines Vereines, ich bitte auch für die Aermsten der Armen — für hilflose und kranke Kinder.

Der Finanzausschuß beantragt:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Dem Vereine des Elisabeth-Kinderospitales in Laibach wird zur Anschaffung der innern Einrichtung seines neuen Spitalgebäudes ein Beitrag von 500 fl. aus dem Landesfonde bewilligt.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

12. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer:

a) o § 7. B. marg. št. 22., 25., 26., 30., 32. do 41., in D. marg. št. 56., 57., 58.;

b) o § 8. A. marg. št. 1., 2., 4. do 23., in C. marg. št. 30., 31., 33., 36., 37., 39., 40. do vštete 47.;

12. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:

a) über § 7 B, Marg.-Nr. 22, 25, 26, 30, 32 bis 41, und D, Marg.-Nr. 56, 57, 58;

b) über § 8 A, Marg.-Nr. 1, 2, 4 bis 23, und C, Marg.-Nr. 30, 31, 33, 36, 37, 39, 40 bis 47.

Poročevalec Žitnik:

Visoki deželni zbor! V imenu odseka za letno poročilo čast mi je poročati o § 7. letnega poročila, in sicer v prvi vrsti *lit. B.* marg. št. 23., 25., 26., 30., 32. do 41., ki se tičejo «deželnih dobrodelnih zavodov». Tu opomnim, da je v dnevnem redu napačno tiskana št. 22. namesto 23. Ker odsek za letno poročilo ni imel posebnega dostaviti, nasvetuje:

I. Visoki deželni zbor naj vzame na znanje marginalne številke 23., 25., 26., v katerih poročila deželni odbor o premembah sekundarijev v tukajsnji deželni bolnišnici, o zgradbi novih oddelkov na Studenci in o nakupu potrebnega inventarija v novih dveh oddelkih blaznice.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

II. V marg. št. 30. poročila deželni odbor, da je gosp. Rozman, posestnik v Ljubljani, volil 3000 gold.

kot ustanovo v podporo potrebnim rekonvalescentom iz deželne bólnice, kar naj se hvaležno vzame na znanje.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

V marg. št. 32. poroča deželni odbor o gozdnem čuvaji v Podmolniku, v št. 33. o babici v porodnišči, v št. 34. o ogledovanji blaznice na Studenci, v št. 35. navaja deželni odbor, da je v več slučajih izločil iz računov zaračunene troške, kadar Tržaška bólnica ni o pravem času konsignovala bolnike na Kranjsko pristojne, v št. 36. o javni deželni hiralnici. V št. 37. poroča deželni odbor o korakih, da bi se v Novem Mestu ustanovila javna bólnica. Ker je gledé tega vprašanja došla prošnja Novomeške mestne občine in ker je v poročilu finančnega odseka priloga 66. že prijavljena resolucija, naj bi visoki deželni zbor tudi zunaj Ljubljane po močeh pospeševal zdravstvene zavode manjše mere, nima odsek za letno poročilo ničesar dostaviti.

V št. 39. in 40. podaje deželni odbor glavni pregled oseb, ki so bile leta 1888. oskrbovane v deželnih dobrodelnih zavodih in troškov, katere je dežela plačala v dobrodelne namene.

V št. 41. so navedeni troški dežele Kranjske za oskrbovanje ubožnih kranjskih bolnikov v tujih bólnicah; vsi troški so leta 1888. znašali primeroma ogromno svoto 66.824 gold. 24 kr., in sicer največ za tržaško bólnico, v znesku 16.158 gold. 7 kr.

Odsek za letno poročilo nasvetuje:

1.) Visoki deželni zbor naj na znanje vzame št. 32., 33., 34., 36., 37., 39., 40.;

2.) visoki deželni zbor naj odobrovaje na znanje vzame št. 35.;

3.) deželnemu odboru se naroča, naj tudi v prihodnje izločuje iz računov vse troške, ako tuje bólnice o pravem času ne konsignujejo bolnikov, da se kolikor moči zmanjšajo ti troški.

Deželni odbor dalje poroča v § 7. marg. št. 56., 57. in 58. o prodaji glediške razvaline, o Najvišjem potrjenji deželno-zborskih sklepov z dne 22. oktobra 1888., o potrebnih novcih za zgradbo novega gledišča in o izplačanju zavarovalnine ložnim posestnikom.

Odsek za letno poročilo nasvetuje, naj visoki deželni zbor vzame na znanje št. 56., 57. in 58.

(Obvelja. — Angenommen.)

V § 8. poroča deželni odbor o ljudskih in srednjih šolah.

V marg. št. 1. poroča, da je mestna občina Ljubljanska dne 30. julija 1888. sklenila s kranjsko hranilnico novo pogodbo gledé dalne porabe realčnega poslopja. V št. 5. poroča o pouku nemščine na slovenskih šolah, v št. 6. o podporah za šolske stavbe, za katere se je izdalo 6100 gold.

Ker odsek za letno poročilo temu nima ničesar dostaviti, nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj na znanje vzame marg. št. 1., 5. in 6.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Že ko smo imeli v razpravi normalno-šolski zaklad, opozarjal sem, da je deželni šolski svet prav čisto neopravičeno in v postavi neutemeljeno bil odredil, da se mora nemščina poučevati obligatno na tri- in štirirazrednicah slovenskih.

Dotični ukaz je datiran z dne 5. februarja 1887. in ima število 656 iz l. 1885. Visoki deželni zbor je lanskega leta pozval slavno vladu, naj bi spremenila to svojo v postavi neutemeljeno določbo. Kakor vidimo pod št. 5. poročila deželnega odbora, dosedaj se ni prišel odgovor od deželnega šolskega sveta; jaz torej tukaj izražam željo, naj bi slavni deželni šolski svet na opravičene pritožbe, ki so prišle iz te zbornice, dal odgovor.

Ne morem se zadovoljevati z odgovorom, katerega smo prejeli bili pri proračunu normalno-šolskega zaklada iz ust prečastitega gospoda deželnega predsednika; še manj pa z odgovorom, sprejetim iz ust gospoda referenta deželnega šolskega sveta. Prečastiti gospod deželni predsednik je sam priznaval, da se niso vprašale občine — torej faktorji, ki imajo šole vzdrževati — ali želé nemškega pouka, ampak da se je to kar kratko ukazalo.

Prečastiti gospod deželni predsednik pravi, da imajo občine priliko pritoževati se, če niso zadovoljne z odredbo deželnega šolskega sveta. Meni se zdi ta argument skrajno prisiljen. Visoka vlada, respektive slavni deželni šolski svet, nima pravice, postaviti preruševati, da bi ga državljani sami spominjali njegovega nepravilnega ravnanja in ga pozivljali k njegovim dolžnostim. S tem pa, da se silijo občine k pritožbam, napravlja se jim tudi nepotrebnega dela in nepotrebnih sitnosti.

Zarad tega bi želel, naj se ta stvar čim preje pravilno reši, tako da se dotični ukaz prekliče in odgovori deželnemu odboru na njegovo pismo, da zamore poročati v prihodnjem zasedanji deželnemu zboru, kaj se je ukrenilo gledé njegove resolucije.

Tudi se mi zdi postopanje deželnega šolskega sveta preveč samovlastno. Avtonomni organi v deželnem šolskem svetu o tem ukazu ničesar vedeli niso in mu seveda tudi pritrditi niso mogli. Povdarjal je zadnjič gospod poročevalec finančnega odseka, da je deželni šolski svet sestavljen tako, da mu smemo zaupati. Jaz za svojo osebo imam to zaupanje do avtonomnih členov deželnega šolskega sveta; ali ta korporacija ima dvojno lice. V njem v mnogih vprašanjih ne odločujejo zastopniki avtonomnih oblasti, ampak mnogo ukazov se brez njihove vednosti izdaja in brez njihove vednosti izvršuje. Ni še dolgo tega, kar je deželni šolski svet odobril nek učni načrt za višjo slovensko dekliško šolo. Odobravam sicer, da se je to zgodilo, vendar se mi pa ne zdi prav, da se je storilo brez vednosti avtonomnih članov deželnega šolskega sveta.

Dokler bode deželni šolski svet postopal tako, da k tako važnim posvetovanjem ne bode klical avtonomnih zastopnikov, ne morem zaupanja imeti do te oblasti same, ker se le premalokrat pokaže njen

avtonomni in le premngokrat samo c. kr. značaj.

Deželni šolski svét prerad zagaža v nemškovanje in le prerad avtokratno postopa. Pritoževal sem se zadnjič, da gospod referent deželnega šolskega svéta ni ravnal v smislu ravnopravnosti, ko je v finančnem odseku slovenskim poslancem odgovarjal nemški. A kaj mi je odgovoril? Da nimam pravice poučevati ga, katerega jezika naj se poslužuje v tej visoki zbornici.

Gospôda moja! Stoß lieb' ich den Spanier — pa ta španjska grandezza tu nikakor ni bila umestna; kajti gospod referent je bržkone pozabil, da né govori z Ivanom Hribarjem, temveč z deželnim poslancem in o tem pač ne more biti dvojbe, da tak ton nasproti deželnim poslancem pač ne pristoji vladnemu zastopniku. Ako so v češkem deželnem zboru celo c. kr. namestnika naučili česki govoriti, imamo vendar tudi mi pravico zahtevati od podrejenih organov, naj spoštujejo ravnopravnost. Sicer pa bi si bil gospod referent v tem oziru lahko vzel za izgled svojega najvišjega predstojnika v deželi, častitega gospoda deželnega predsednika, in obžalujem le, da se ni na to oziral, temveč da je tako osorno odgovarjal na moje dobrohotne besede.

Gospod referent je takrat tudi na druge reči odgovarjal in hotel moje besede postaviti v opreko z resnico, ko sem dejal, da se niso občine povpraševale o obligatnem pouku v slovenščini. Navajal je, da so se leta 1881. nekatere občine povpraševale radi tega. Ne zanikavam tega; toda pomisliti je treba, da je bil takrat deželni šolski svét po svoji sestavi ves drug nego je danes. Takratni člani avtonomnih oblasti so gojili druge želje gledé poučevanja nemškega jezika, ko jih gojé današnji; zato je bilo neumestno, sklicevati se na dotično povprašanje, ker so se povprašale le občine, ki so že naprej rekle, da hočejo pouk v nemščini v svojih ljudskih šolah in torej ni bilo dvoma, kako bodo odgovorile. Sicer pa ga je desauvoval prečastiti gospod deželni predsednik, ki je sam priznal, da se je leta 1887. poslal ukaz, ne da bi se bile občine poprej povpraševale.

Zaključujoč apelujem na viško c. kr. deželno vladu, da bi v deželnem šolskem svétu večji delokrog odmerjala avtonomnim odposlancem.

Deželni predsednik baron Winkler:

Nisem mislil, da se bode danes pri tej točki vnela posebna razprava, kakor že pri drugi priliki, pri kateri sem jaz stališče deželnega šolskega svéta gledé dotične stvari že pojasnil. Skliceval sem se takrat na § 6. državnega zakona o ljudskih šolah, ki veleva

(bere — tiest):

«O učnem jeziku in o poučevanju v katerem drugem deželnem jeziku določuje, zaslišavši tiste, kateri šolo vzdržujejo, deželno šolsko oblastvo, držeč se pri tem mej, ustanovljenih v postavah.»

Kar ta paragraf veleva, se je vedno zvesto izpolnevalo. Deželni šolski svét je že leta 1871. ustanovil, kako se mora v raznih ljudskih šolah poučevati

v nemščini, in sedaj stoji deželni šolski svét še na istem stališči in nima povoda, da bi stvar predrugačil. Vender pa so se med tem o tej stvari zaslišali faktorji, ki donajajo k troškom za ljudske šole, zaslišale so se dotične občine in tudi celo slavni deželni odbor, in ta ni nasprotoval temu, kar je bilo ustanovljeno že 1871. leta, tudi dotične občine se niso ustavljale tako urejeni stvari. Zato stoji še dandanes deželni šolski svét na svojem stališči ter pričakuje, da bi se občine same, ki so v prvi vrsti udeležene, oglašale ali pritožbe izražale, če jim ni kaj po volji. V tekočem letu sti došli v ti zadevi dve prošnji, namreč od občine v Žireh in od občine Leskovec, in deželni šolski svét je radovoljno ustregel želji jedne in druge občine, in ako mu dojdejo še druge prošnje, ravnal bode deželni šolski svét ž njimi po danih zakonih.

Kar zadeva poročevalca deželnega šolskega svéta, moram tega gospoda, ker ni bil navzoč, kadar mu je gospod predgovornik očitil neko osebno stvar, vendar braniti, kajti mislim, da ni hotel žaliti gospoda predgovornika; on je bil namreč le opazil in se opravičil od svoje strani, da pri neki priliki v finančnem odseku, ako se ne motim, na slovenski govor ni odgovarjal nemški, ampak tudi slovenski. Sicer pa nimamo opravičnega reda, po katerem bi bili ravno vladni zastopniki primorani, posluževati se pri tej ali oni priliki jednega in ne drugega jezika dežele Kranjske. Deželna jezika sta na Kranjskem slovenski in nemški ali nemški in slovenski, in dano je na voljo vsakteremu poslancu, pa tudi vladnemu zastopniku, poprijemati besedo v tem ali v onem jeziku (poslanec baron Schwegel kliče: — Abgeordneter Baron Schwegel ruft: «Ganz richtig!»), in slavni zbor, mislim, nima v tej zadevi povoda, očitati vladnim zastopnikom, da se ne drže stroge ravnopravnosti.

Poročevalec Žitnik:

Jaz moram dostaviti, da je bil odsek za letno poročilo enake misli, kakor jih je izrazil gospod poslanec Hribar, ker se pa ni mogel o tem natančneje informovati, ni staval nobenega nasveta, ampak jaz mislim, da se strinjam z nazori večine odseka, ako naglašam, da tudi odsek želi, da se ustrezne od gospoda poslanca Hribarja omenjeni resoluciji.

Deželni glavar:

Prestopimo k glasovanju o predlogu odseka za letno poročilo, naj se na znanje vzamejo marginalne št. 1., 5. in 6. § 8.

Prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog odsekov je obveljal.

Poročevalec Žitnik:

V št. 7., 8., 9., 10., 11. in 12. poročá deželni odbor, da so se nove šole ustanovile v Vrhpolji pri Moravčah, Motniku, Zdihovem, Dražgošah, v Travi, Starem Vinklju in v Stranjeh pri Kamniku.

Odsek nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj št. 7., 8., 9., 10., 11. in 12. odobrova je na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

V naslednjih stevilkah poročá deželni odbor, da so se ljudske šole razširile v Št. Vidu pri Vipavi, Ra-dečah, Kostanjevici, Št. Jarneji, nemška dekliska šola v Ljubljani, v Postojni, v Selcah, Srednji Vasi pri Kočevji, Dolenjem Logatci in v Hotedersici, ter navaja člane c. kr. okrajnih šolskih svetov.

Odsek za letno poročilo nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj marg. št. 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23. na znanje vzame.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Oglasil sem se k besedi k marg. št. 17., ki govori o razširjanji nemške dekliske šole v Ljubljani. Že ko se je tu razpravljalo o normalno-šolskem zakladu, naglašal sem, kako neopravičeno je bilo ustanoviti v Ljubljani deško in deklisko nemško šolo. Navel sem takrat, da je bilo 24 takih učencev vsprejetih v prvi razred deške šole, ki niso znali besede nemškega jezika. Iste razmere so tudi na dekliski soli in ker ti soli provzročujete normalno-šolskemu zakladu in Ljubljanskemu mestu, ki mora skrbeti za stvarne potrebščine, veliko troškov, smatram si za dolžnost, naglašati zopet, kako neopravičeno je, da slavni deželni šolski svet ukazuje, da se morajo v nemške šole Ljubljanske sprejemati otroci, naj so tudi popolnoma nezmožni nemškega jezika. Ravnateljici-učiteljici je že samej do tega, da se zavod ohrani in razširi; kajti v čem večji meri se bode zgodilo poslednje, temveč stalnosti bode imela šola. Ravnajoči učitelj in ravnajoča učiteljica imata torej interes na obstanku šole; ona dva bosta sama skrbela, da zavod ne preneha in zato sta primorana sprejemati tudi učence in učenke, ki popolnoma nemški ne znajo. Če se jima pa pridruži še deželni šolski svet in zaukaže: nikogar ne smeta odkloniti — tedaj postane šola, ki bi imela odpomagati le največji potrebi nemškega prebivalstva, prava ponemčevalnica slovenskih otrok. Ob deželnih troških in troških mesta pač ne gre vzdrževati tacih šol in tako vrsiti nalogo, katero si je postavil nemški «Schulverein».

Zato bi se imelo na to gledati, da se otroci, ki ne znajo učnega jezika, ne sprejemajo v nemško osnovno šolo. Ako se to zgodi nemški dekliski in deški soli, na jedenkrat izginejo tla izpod nog, usahnejo nju korenine in izpodjeden jima bode obstanek.

S tem bi bilo normalno-šolskemu zakladu in mestu Ljubljanskemu odvzetih veliko troškov. Zato izrekam željo, naj bi deželni šolski svet v bodoče bolj ravnal po pedagogičkih načelih in naj ne bi dajal takih ukazov, kakoršen je oni, o katerem sem govoril.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich bin natürlich in den internen Dienst des Landes-schulrathes nicht so eingeweiht, wie der geehrte Herr Vorredner; allein darauf scheint es mir auch gar nicht anzu-

kommen, sondern die Aufnahme der Schüler richtet sich naturgemäß nach dem Wunsche der Eltern, und von einem Drucke zu sprechen, ist gegenüber den thatsächlichen Verhältnissen einfach lächerlich. Darin liegt eben das Partei-mißverständniß und Intolerante, wenn der Herr Vorredner den Eltern die Gelegenheit nicht lassen will, den Unterricht ihrer Kinder selbst zu bestimmen. Dieses Recht der Eltern ist in der Natur der Sache ebenso sehr als in den gesetzlichen Bestimmungen begründet, und wenn zufällig der Besuch der deutschen Schulen derart steigt, daß es den Herren unangenehm ist, so liegt darin nur eine Bestätigung dessen, was ich bei einer früheren Gelegenheit schon gesagt habe, daß es sehr viele Eltern gibt, welche wollen, daß ihre Kinder deutsch lernen. Es ist eben nichts anderes, als die Macht der Verhältnisse, welche es im weitesten Kreise wünschenswert erscheinen läßt ihren Kindern die Kenntniß des Deutschen zu sichern. Es ist nur ein Zeugniß von außerordentlicher Intoleranz und einer höchst engherzigen Auffassung, wenn man um jeden Preis verhindern will, daß die Eltern ihre Kinder in diejenige Schule geben, in welche sie wollen.

Deželni predsednik baron Winkler:

Jaz moram le pritrdjevati temu, kar je ravno kar omenil gospod predgovornik dr. Schaffer o stvari, za katero gre. Res je, da je deželni šolski svet nemški soli naročil, naj sprejema otroke tistih starišev, kateri se bodo oglašali za to. Saj nimamo zakona, da bi se mogel oče siliti, da mora svojo deco dati poučevati v tem, mesto v drugem jeziku; imamo nemške in slovenske šole. in dano mora biti vsakemu očetu na voljo, da pošilja svoje otroke v to ali v ono šolo; ni pa opravičeno, kar gospod poslanec Hribar trdi, da deklice, ki zahtevajo biti sprejete v nemško šolo, ne znajo nemškega jezika; nekatere ga morda ne znajo dobro, večjidel pa ga znajo popolnoma že od začetka; poučujejo se pa tako, da lahko umejo pouk. Kakor sem rekel, dano mora biti na izbir vsakemu očetu, da svojega otroka da v to ali v ono šolo, ker ni postave, ki bi to ovirala, in tudi mi ne moremo v tej zadevi zaprek delati starišem, katerim je celo dopuščeno, da si zberò vero, v kateri naj se zgojujejo njih otroci. Mislim, da postopa deželni šolski svet zakonito in se ni pregrešil zoper postavu.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Naglašati moram posebno, da o ukazu, ki je šel od deželnega šolskega sveta na vodstvo nemške šole, niso bili ravno odposlanci avtonomnih korporacij nič informovani. To je vsekakor nepravilno. Ako se ima izdati tako važen ukaz, bila bi vender dolžnost vlade, spraviti stvar prej na razgovor v deželnem šolskem svetu. Ker se to ni zgodilo, dokazuje nam le, na kakih slabih nogah stoji avtonomnost deželnega šolskega sveta.

Častitemu gospodu tovarišu dr. Schaffer-ju, ki je naglašal željo starišev, odvrčam, da to željo dobro poznamo in da vemo, da izvira ponekod iz nekega pritisaka, katerega sem imel že priliko naglašati. Očitati meni intoleranco, je neopravičeno. Jaz nisem načelno

zoper učenje nemškega jezika; vsaj znam sam nekoliko nemški; pač pa sem in bodem vedno za to, da se nemščina ne goji tam, kjer potrebe ni. Od tretjega šolskega leta naprej uči se v javnih ljudskih šolah Ljubljanskih nemščina in zoper to tudi nikoli ne ugovarja; da bi se pa ob deželnih in občinskih troških vzdrževale ponemčevalnice, to nikakor ne gre. Sicer pa je v življenji narodov intolerantnost boljša ko prevelika popustljivost, katera ima navadno za nasledek, da izgine narodni ponos. To vidimo pri narodih, ki izumirajo in ako bodemo toleranco svojo tirali predalječ, prišli bomo kmalu tudi mi do tje, da se bode lahko izračunilo, v kolikem času naroda slovenskega ne bode več.

V tem smislu bodem jaz torej — tega zagotavljam častitega gospoda poslanca dr. Schaffer-ja — vedno intoleranten, ako že hoče narodno samosvest vsekakor imenovati intoleranco.

Povdarjalo se je tudi, da stariši zahtevajo poučevanje nemškega jezika, in gospod referent deželnega šolskega sveta dejal je, da se to godi celó v Cerkljah na Gorenjskem. Ne zanikavam tega, toda vedeti je treba, da tacega pouka želé samo stariši takih otrok, ki so jih namenili potem za srednje šole. V Cerkljah n. pr. so stariši — dokler se za nemški pouk ni dovoljevala nagrada 600 gold. iz normalno-šolskega zaklada — plačevali učitelju za posebni pouk v nemščini; odkar pa plačuje nagrade deželni šolski svet, skrbi učitelj, da spravi skupaj nekoliko otrok. Jednako, kakor ta argumentacija, bila bi kónčno opravičena tudi zahteva, naj se v Cerkljah vpelje v ljudske šole latinščina, ker mlajši učitelj vsako leto o počitnicah one, ki hočejo vstopiti v gimnazijo, po dvakrat na teden poučuje v latinščini. Gospod referent deželnega šolskega sveta ugovarjal bi temu gotovo sam in zato se jaz omejujem le na zopetno konstatovanje, da tiste velike želje po pouku v nemškem jeziku, katera se vedno naglaša, faktično ni.

Deželni glavar:

Prestopimo k glasovanju o predlogu odseka za letno poročilo, naj se marg. št. 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22. in 23. jemlje na znanje, in prosim gospode, ki temu pritrdé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Žitnik:

Pod lit. C. § 8. poroča deželni odbor o deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu, in sicer o statutu in programu, navodilih in hišnem redu, javni tehtnici, izpitu učencev, učnem redu, šolskih spričalih, letnem poročilu, učiteljskem kurzu za pouk v cepljenji, zdravstvenih razmerah, pristavu Rohrmanu, nadzorstvu o gospodarstvu in meteorologičnih opazovanjih.

Odsek za letno poročilo nasvetuje:

1.) Visoki deželni zbor naj na znanje vzame § 8, marg. št. 30., 31., 33., 36., 37., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46. in 47.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da se kolikor mogoče ozira na take učitelje pri sprejemu v učiteljski kurz, ki bodo pozneje v svoji službi mogli in hoteli porabiti na šoli pridobljene nauke na korist prebivalstva.

(Obvelja. — Angenommen.)

c) o § 8. B. Obrtni pouk;

d) o § 10. Osobne stvari marg. št. 1., 3., 5., 6. in 7.;

e) o § 11. Splošne reči.

c) über § 8 B, Gewerblicher Unterricht;

d) über § 10, Personalangelegenheiten, Marg.-Nr. 1, 3, 5, 6 und 7;

e) über § 11, Allgemeines.

Poročevalec Klein:

Slavni deželni zbor! Čast mi je v imenu odseka za letno poročilo poročati o §§ 10. in 11. deželno-odborovega letnega poročila in deloma o § 8., kolikor se tiče obrtnega pouka.

Kar se tiče § 10. «Osobne stvari» in § 11. «Splošne reči», katerih vsebina je slavni zbornici itak znana, odsek za letno poročilo nima povoda do kake posebne opazke.

Iz § 8. pod črko B. je razvidno, da so se obrtnim nadaljevalnim šolam na Kranjskem poleg cesar Franc Josipove ustanove razdelile še druge podpore iz deželnega zaklada. Dalje so se štipendije in podpore delile posamnim osobam v ta namen, da se vzgojé in pridobe dobre moči za obrtni pouk v različnih strokah.

Z ozirom na to, da se po družih kronovinah v novjšem času z dobrim uspehom ustanavljajo tako zvane šolske delavnice in da se je tudi že v Ljubljani vpeljala taka delavnica s povoljnim uspehom in ker je društvo za ustanovitev in vzdrževanje brezplačnih deških delavnih zavodov na Dunaji s privoljenjem visokega c. kr. ministerstva za uk in bogočastje na svoji prvi šolski delavnici otvorilo poseben pettedenski kurz za učitelje vseh kronovin, dovolil je naš deželni odbor nekaterim kranjskim učiteljem nekoliko podpore v ta namen, da so se vežbali na omenjeni Dunajski šolski delavnici. Pouk na tej šoli je obsegal lesna in kartonažna dela, rezbarijo in modelovanje.

Najvažnejši dogodek pa je ta, da ste se, in sicer dne 3. decembra 1888., v našem glavnem mestu otvorili c. kr. strokovni šoli za lesno obrt, dalje za čipkanje in umetno vezenje. Odslej ste te šoli dovršile svoj prvoletni kurz.

V letnem poročilu sicer ni nahajati podrobnih podatkov ob uspehih tega prvoletnega kurza, vender pa je obče znano, da se te šoli vzgledno razvijate in da je pričakovati, da boste tudi ravno tako izvrstno napredovali.

Deželni odbor nam poroča, da je ekscelenci gospodu c. kr. ministru za uk in bogočastje in pa slavni

kranjski hranilnici v Ljubljani za ustanovitev, oziroma za zdatne podpore v imenu slavnega deželnega zastopa izrekel toplo zahvalo. Odseku se dozdeva umestno, da se spominja se nekaterih drugih odličnih oseb, katere so se prav trudile za to, da ste se navedeni strokovni šoli ustanovili in s tako povoljnim uspehom uredili. V tem oziru je omeniti častitega gospoda ces. svétnika in deželnega odbornika Ivana Murnika, kateri se že mnogo let trudi in žrtvuje za razvoj in povzdigo obrtnega pouka na Kranjskem; dalje je omenjati velikih zaslug gospoda c. kr. dvornega svétnika Exnerja in gospoda c. kr. sekcijskega svétnika Linda na Dunaji, katera oba častita gospoda sta vnovič osobno dospela v Ljubljano ter šoli tako dobro urejala.

Odsek za letno poročilo torej nasvetuje:

Letno poročilo deželnega odbora v §§ 10. in 11. in § 8. pod črko *B.* se jemlje na znanje in zajedno gospodu ces. svétniku Ivanu Murniku, gospodu c. kr. dvornemu svétniku dr. Vilhelmu Exner-ju in gospodu c. kr. sekcijškemu svétniku dr. Karolu Lind-u izreka priznanje in zahvala deželnega zbora za pospešitev in urejenje c. kr. strokovnih šol za lesno obrt, dalje za čipkanje in umetno vezenje v Ljubljani.

Poslanec Kersnik:

Lanskega leta že sem stavil vprašanje do slavne vlade, kaj je ona ukrenila vsled one resolucije, ki smo jo tu sklenili pred dvema letoma, resolucijo v smislu, da se ima v imovinski list zemljiških knjig vpisati ime katasterske občine poleg nemškega sedanjega v slovenskem jeziku, ali kakor se je dejalo v obeh deželnih jezikih, koder je tako ime v navadi.

Lanskega leta je poročal deželni odbor, da se ni od strani eksekutive ničesar zgodilo, in na to smo resolucijo ponovili, in letos stojim na tistem radovednem stališču kakor lanskega leta, in zato si zopet usojam vprašati danes direktno častitega zastopnika slavne vlade, se je li letos kaj ukrenilo, ali pa morda še vse počiva v administrativnih aktih, ali pa je končno le upanje, da se stvar v kratkem reši. Jaz se bodem ravnal s svojim predlogom, katerega mislim staviti po odgovoru častitega gospoda predsednika deželne vlade.

Deželni predsednik baron Winkler:

Naj odgovorim gospodu predgovorniku, kaj se je od deželne vlade in ministerstva ukrenilo v tej zadevi. Meseca februarja je deželna vlada posameznim okrajnim glavarstvom dežele kranjske pisala o tej stvari, in naj mi bode dovoljeno, da razodenem dotični razpis v posnetku visokemu zboru. Ta razpis govori (bere — liest):

«Da der Zeitpunkt der nächsten Volkszählung (nach dem Stande vom 31. December 1890) herannahet, so ist die Feststellung einer richtigen Ortschaftsnomenclatur auch schon deshalb von großer Wichtigkeit, weil ja sonst die vorhandenen Unrichtigkeiten einfach beibehalten würden, wodurch der Wert auch des neuen Operates wesentlich beeinträchtigt wäre.

Es handelt sich also darum, daß vor Beginn der Zählung die Bezeichnungen für sämtliche Gemeinden (Ortschaften, Weiler, Untergemeinden, Catastralgemeinden) des Landes ihrer correcten Schreibweise nach in beiden Landessprachen — wenn eben zweisprachige Benennungen üblich sind — erhoben, überprüft und definitiv festgestellt sind, damit einerseits die Gemeinden verhalten werden können, sich in den von ihnen zu liefernden Zählungsoperaten der betreffenden Bezeichnungen zu bedienen und andererseits eine verlässliche Grundlage für die allgemeine und einheitliche Durchführung des § 9 des Volkszählungsgesetzes gewonnen werde.

Den k. k. Bezirkshauptmannschaften werden nun die Grundsätze angedeutet, von welchen die schon jetzt ohne Verzug einzuleitenden Vorerhebungen zur Constatirung der correcten Orts-, beziehungsweise Gemeindefamen auszugehen haben.

In vielen Fällen wird sich ein Zweifel über die richtige Bezeichnung und Schreibweise kaum ergeben, namentlich dann nicht, wenn im Sprachgebrauche der Bevölkerung selbst sich keine Verschiedenheiten zeigen und der Sprachgebrauch überdies mit der üblichen amtlichen Benennung vollkommen übereinstimmt. Sinegen können allerdings Zweifel aus der Verschiedenheit des Sprachgebrauches und der Schreibweise und der Nichtübereinstimmung dieser mit amtlichen Befehlen entstehen, deren Lösung ein näheres Eingehen auf die Ursachen der obwaltenden Verschiedenheiten erheischt.

Es kann natürlich nicht die Aufgabe der politischen Bezirksbehörden sein, sich in solchen Fällen in weitläufige Erhebungen einzulassen, welche den Charakter sprachwissenschaftlicher Forschungen annehmen könnten; dieselben werden sich nur darauf zu beschränken haben, die angedeuteten Verschiedenheiten mit möglicher Vollständigkeit zu constatiren, die nachweisbaren Ursachen derselben hervorzuheben und die eigene motivirte Ansicht über die richtige Benennung, beziehungsweise Schreibweise darzulegen. Insoferne in derartigen zweifelhaften Fällen rein sprachliche Gesichtspunkte die Entscheidung zu Gunsten der einen oder der anderen Bezeichnung begründen können, behält sich die Landesregierung ohnehin vor das Gutachten von Fachmännern einzuholen. Auf die möglichst vollständige Zusammenstellung der vorfindlichen Verschiedenheiten im Sprachgebrauche des Volkes in der gewöhnlichen und der amtlichen Bezeichnung und Schreibweise muß aber das größte Gewicht gelegt werden, weil oft nur die Vollständigkeit der einschlägigen Daten die Möglichkeit eines sicheren Schlusses gewährt.

Im allgemeinen dürfte die Erhebung der correcten deutschen Ortsbezeichnungen geringen Schwierigkeiten unterliegen, weil bezüglich derselben wohl nur in den seltensten Fällen eine Verschiedenheit des Sprachgebrauches von Einfluß gewesen ist, während sich bezüglich der slovenischen Ortsbezeichnungen im Volksmunde selbst oft verschiedene Abweichungen von der ursprünglichen Benennung herausgebildet haben.

Insoweit es sich um die Constatirung des Sprachgebrauches und seiner etwaigen Verschiedenheiten handelt, werden die Bezirkshauptmannschaften sich der Mitwirkung intelligenter, vertrauenswürdiger Personen zu bedienen haben, deren Auswahl dem eigenen Ermessen überlassen bleiben

muß. Zum Zwecke der Sammlung der amtlichen Daten aus dem Steuercataster und den öffentlichen Büchern, welche hier in Betracht kommen, wird das Einvernehmen mit den Steuer- und den Grundbuchsämtern erforderlich sein. Was speciell die Ausführung des Namens der Catastralgemeinden in der Aufschrift des Gutsbestandsblattes der Grundbücher anbelangt, so werden die Bezirkshauptmannschaften darauf aufmerksam gemacht, daß infolge einer vom krainischen Landtage gefassten Resolution die Gerichtsbehörden ohnehin schon die Aufgabe haben, die Namen der Catastralgemeinden in der Aufschrift des Gutsbestandsblattes künftighin in beiden Landesprachen, wo eben deutsche und slovenische Benennungen üblich sind, anzuführen und ihr Augenmerk darauf zu richten, daß correcte Bezeichnungen in das Grundbuch eingetragen werden.

Die Bezirksgerichte werden demnach zweifelsohne in der Lage sein, den k. k. Bezirkshauptmannschaften die entsprechenden Daten zur Verfügung zu stellen.»

Vsled tega razpisa so mi došli od posameznih okrajnih glavarstev dotični izkazi, in prvi izkaz, ki mi je došel od c. kr. glavarstva Ljubljanske okolice, sem poslal društvu »Matica Slovenske« v Ljubljani in to s sledečim dopisom (bere — liest):

«V sredi častitega društva se je osnoval poseben odbor, kateremu je naloga, ne samo nabirati podatke o slovenskih krajepisnih imenih, ampak tudi kolikor mogoče konstatovati pravopisje dotičnih imen z ozirom na jezikoslovna načela in raznoterosti ljudskega govora.

Ker si prizadeva deželna vlada povodom prihodnjega ljudskega popisovanja leta 1890. skrbeti za to, da se sprejmó v popisovalne izkaze samo prava krajepisna imena in da se bodo tudi pravilno zaznamenovale vse županije, podžupanije, katasterske občine, vasi itd. na podstavi § 9. zakona z dne 29. marca 1869. leta s krajepisnimi deskami (tablami), nerad bi pri tem pogrešal uljudnega sodelovanja častitega društva, katero ima morda že sedaj na razpolaganje marsikatero v tem oziru važne podatke.

Deželna vlada je zaukazala okrajnim glavarstvom, da predložé, vsako za svoj okraj, izkaz o vseh imenih posameznih občin, podobčin, vasij itd., kako se namreč nahajajo ta imena v davčnem katastru in v javnih knjigah ter kako jih je pisati po mnenji okrajnega glavarstva samega, kateremu je naročeno ozirati se pri svojih poizvedbah tudi na raznoterosti ljudskega govora. Nameravam izročati te izkaze, kakor hitro dospé deželni vladi, častitemu društvu, da bi jih blagovoljno dalo svojemu odseku pregledati in morebitne napake ali pomanjkljivosti popravljati v posebnih izkazih, vsled katerih bi se potem prejšnji izkazi znova urejali.

Izkaz okrajnega glavarstva Ljubljanskega si usojam takoj v pravitku izročiti v ta namen.

Ker pa mora deželna vlada v vseh slučajih, v katerih bo morebiti treba popraviti davčni kataster ali pa javne knjige, postopati dogovorno z davčnim, oziroma sodnim oblastvom, in ker se že bliža čas prihodnjega ljudskega popisovanja, štejem si v čast naprositi slavno društvo, da bi hotelo poprave izročnih mu izkazov smatrati kot nujne.»

Tako sem izkaz okrajnega glavarstva Ljubljanske okolice in pozneje izkaze vseh drugih glavarstev izročil »Slovenski Matici«, doslej pa odgovora se nisem dobil od nje. Hkrati sem pa tudi o tej stvari poročal visokemu ministerstvu za notranje stvari, katero je stopilo v dogovor z ministerstvom pravosodja, in došel mi je dne 3. septembra 1889. l. pod st. 2457 Pr. od prvega ministerstva sledeči razpis (bere — liest):

«Mit Beziehung auf den h. v. Erlaß vom 23. Juli v. J., Z. 3308/M. J. und in Erledigung des Berichtes vom 19. Juli l. J., Z. 1862/Prs., beehre ich mich Euer Hochwohlgeboren zu eröffnen, daß das Justizministerium laut der anher gelangten Note vom 20. August l. J., Z. 15.363, die weitere Verfügung wegen Eintragung der Ortsnamen in die Grundbücher des Herzogthums Krain in beiden Landesprachen bis zur Fertigstellung eines neuen Ortsnamen-Verzeichnisses, welches sich nach dem obgedachten Berichte Eurer Hochwohlgeboren bereits in Vorbereitung befindet, aufzuschieben beschlossen hat.

Sobald das in Rede stehende Ortsnamen-Verzeichnis fertiggestellt sein wird, wollen Euer Hochwohlgeboren hiervon unter Anschluß eines Exemplares desselben sofort anher die gefällige Mittheilung machen.»

Kakor sem pred omenil, pričakujem odgovora od »Slovenske Matic«, in ker je, kakor mislim, tudi gospod predgovornik član tega društva, vplival bi morda lahko tudi on sam na to, da se ta zadeva kar najprej mogoče reši; potem skličem jaz posebno enkêto strokovnjakov, sporazumno s sodnim in finančnim oblastvom, da se končno ustanovi, kako treba pisati krajevna imena.

Poslanec Kersnik:

Rekel sem, da je od odgovora, katerega se nádejam od strani vlade, odvisno, kakov predlog bom stavil. Za svojo osebo sem zadovoljen, da je stvar sploh v teku in se zahvaljujem gospodu deželnemu predsedniku za to, kar je ukrenil. Da se pa ta zadeva ne pozabi in pride vender zopet v razgovor, si usojam nasvetovati:

«Deželnemu odboru se naroča v prihodnjem zasedanju poročati ob uspehu deželnozborenega sklepa dne 28. septembra 1888. gledé napisov imovinskih listov v zemljski knjigi.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Die Mittheilungen des Herrn Landespräsidenten bestimmen mich anlässlich des sehr interessanten Gegenstandes noch eine andere Frage in Anregung zu bringen. Es ist thatsächlich von großer Bedeutung, daß die Sicherstellung der Ortsnamen in einer Weise erfolge, damit bedenklischen Irrthümern für die Folge vorgebeugt werde. Den Mittheilungen des hochverehrten Herrn Landespräsidenten ist zu entnehmen, daß die Festsetzung der Namen nicht allein seinen Beamten überlassen bleiben soll, sondern daß auch schon an andere Kreise die Einladung zur Mitwirkung bei dieser Arbeit ergangen ist. Ich möchte mir diesfalls eine Anregung in einer anderen Richtung erlauben. Ich glaube, daß es auch möglich wäre, die gleiche Einladung wie der »Matica« auch unserem Musealvereine zukommen zu lassen,

welcher auf Grundlage der ihm zu Gebote stehenden archi-
valischen Mittel im hohen Grade in der Lage wäre, die
von der Regierung übernommene Aufgabe zu fördern. Ohne
einen Antrag stellen zu wollen, erlaube ich mir, diesen
meinen Vorschlag der Erwägung des verehrten Herrn
Landespräsidenten zu empfehlen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej prestopimo k glasovanju; v prvi vrsti
glasujemo o predlogu gospoda poslanca Kersnika, ter
prosim gospode, ki temu pritrdé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Glasovati nam je še o predlogu odseka samega,
ki se glasi:

«Letno poročilo deželnega odbora v §§ 10. in 11.
in § 8. pod črko B se jemlje na znanje in zajedno
gospodu ces. svétniku Ivanu Murnik-u, gospodu c. kr.
dvornemu svétniku dr. Viljelm Exner-ju in gospodu
c. kr. sekcijskemu svétniku dr. Karolu Lind-u izreka
priznanje in zahvalo deželnega zbora za pospešitev in
urejenje c. kr. strokovnih šol za lesno obrt, dalje za
čipkanje in umetno vezenje v Ljubljani.»

Gospodje, kateri pritrdé temu predlogu, naj bla-
govolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je rešena 12. točka.

13. Ustno poročilo upravnega odseka o proš-
nji občine Šent Ožbald za razdelitev te
občine in ustanovljenje dveh novih občin.

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses
über die Petition der Gemeinde St. Oswald
um Theilung in zwei selbständige Gemeinden.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Občina Šent Ožbald je zopet vložila do slavnega
zbora prošnjo, da bi se razdelila v dve občini, v katerih
eni bi bile katasterske občini Blagovica in Šent Ožbald,
v drugi pa Trojane, Brezje, Hrasnik in Čemseni. Prva
občina bi imela 1218, druga pa 1540 prebival-
cev. Glavni uzrok, zakaj se te prošnje vedno ponav-
ljajo, je, da je občina jako razsežna in je daleč do
župana, ki je vedno na eni strani te jako velike ob-
čine. Že tudi v zadnjem zasedanji se je slavni zbor
bavil s to stvarjo, in deželni odbor se je obrnil do
slavne c. kr. deželne vlade, da bi svoje mnenje v tej
stvari izrazila. Slavna vlada je to stvar preiskavala,
ali preiskavanje dosedaj še ni dognano, toda ona
sama se ne izreka za razdružitev te občine, ker ima
politični okraj Kamniški že 59 občin. Upravnemu od-
seku pa na podlagi te prošnje in podatkov ni bilo
mogoče, končno vso stvar rešiti, akoravno je pri-
znaval, da krajne razmere gotovo dokaj bolj govore
za razdružitev te občine kakor za to, da se prošnja

enkrat za vselej odbije. Treba bode še nekaj preiska-
vanj, morda bode tudi mogoče, da bi se en del te
občine priklopil kateri drugi in se ne bi povišalo šte-
vilo občin in na podlagi tega predlagam v imenu od-
sekovem:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja občine Šent Ožbaldske izroča se dežel-
nemu odboru, da o njej slavnemu deželnemu zboru
v prihodnjem zasedanji primerni nasvet predloži.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte ange-
nommen.)

14. Ustno poročilo upravnega odseka o proš-
nji dr. Prischl-a, naj se priporoča njegova
knjiga „Der Friedensrichter“, razpravlja-
joča uradovanje posredovalstev za po-
skušnje poravnave med prepirnimi stran-
kami.

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses
über das Gesuch des Dr. Prischl um Empfehlung
seines Handbuches „Der Friedensrichter“ für die
Gemeinde-Vermittlungsämter.

Poročevalec Kersnik:

Odvetnik dr. Fran Prischl v Welsu prosi, naj se
njegova knjiga «Der österreichische Friedensrichter» pri-
poroča občinam na Kranjskem. Upravni odsek je gledé
te knjige uvaževal, da imamo sicer prav lep zakon o po-
sredovalnih uradih, da se pa isti po vsem Kranjskem
še ni uvedel. Dalje predložena knjiga, ki obravnava
uradovanje takih uradov, ni pisana v slovenskem jez-
ziku, ki izključno služi velikej večini naših občin;
zarad tega je mislil upravni odsek, da se ob pomanj-
kanji širših dat odstopi prošnja deželnemu odboru, naj
jo reši v svojem delokrogu in v njegovem imenu pred-
lagam:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja dr. Frana Prischl-a se izroča deželnemu
odboru v primerno rešitev.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte ange-
nommen.)

15. Ustno poročilo upravnega odseka o proš-
nji občin Sv. Jošt, Horjul in Trata, da bi
se občinska pot, ki se začinja pri okrajni
cesti v Vrzdencu ter drži čez ozemlje
navedenih občin, uvrstila med okrajne
ceste (k prilogi 56.).

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses
über die Petition der Gemeinden St. Jošt,
Horjul und Trata wegen Einreihung des in Schön-
brunn an die Bezirksstraße anbindenden, das

Gebiet der obigen Gemeinden durchziehenden Gemeindeweges in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 56).

Berichterstatter Baron Taufferer:

Im Namen des Verwaltungsausschusses habe ich über die Bitte der Gemeinden St. Jobst, Horjul und Trata wegen Einreihung des in Schönbrunn an die Bezirksstraße anbindenden, das Gebiet der obigen Gemeinden durchziehenden Gemeindeweges in die Kategorie der Bezirksstraßen zu berichten. Die Gemeinde St. Jobst hat sich mit dieser Bitte schon am 17. März d. J. an den Landesauschuß gewendet, welcher derselben jedoch nicht sofort Folge geben konnte und daher den Beschluß faßte, den Landes-Oberingenieur Herrn Witjchl an Ort und Stelle zu entsenden.

Aus dem Berichte des Landes-Ingenieurs ist zu ersehen, daß die Gemeinde St. Jobst bezüglich der Ausfuhr ihrer land- und forstwirtschaftlichen Producte nur auf einen Gemeindeweg angewiesen ist, welcher sich einem Bache entlang hinzieht, sodann stark ansteigend einen Gebirgssattel übersteigt und in Schönbrunn sich mit der dort endenden Bezirksstraße Oberlaibach-Billichgraz vereint, welche in Straßen-Kategorisirungsgesetze unter Post 78 als Oberlaibach-Billichgrazer Bezirksstraße angeführt erscheint.

Diese Gemeindefraße ist derart steil angelegt, daß die Gemeinde St. Jobst mit ihren land- und forstwirtschaftlichen Producten vom öffentlichen Verkehre geradezu ausgeschlossen ist und in Folge dessen gleich den Nachbargemeinden in sehr mißlichen finanziellen Verhältnissen sich befindet. Der in Schönbrunn beginnende und in Gorenjvas das Ende findende Gemeindeweg trägt alle jene Merkmale an sich, welche eine Bezirksstraße besitzen soll, denn sie vermittelt nicht nur die Verbindung mehrerer Ortschaften untereinander, sondern sie stellt auch die Verbindung der Gerichts- und Straßenbezirke Oberlaibach und Bischoflach her und schließlich auch jene zwischen einer Bezirks- und Landesstraße.

Um den Anforderungen, welche an eine Bezirksstraße gestellt werden müssen, zu entsprechen, müßte diese Gemeindefraße in ihren steilen Strecken rücksichtlich ihrer Riveaueverhältnisse corrigirt und theilweise umgelegt werden; auch müßte die Fahrbahn auf 4 m verbreitet werden.

Nachdem jedoch dies ohne vorherige Kenntniß der erforderlichen Kosten, welche nur auf Grund von detaillirt gearbeiteten Plänen und Kostenvoranschlägen ersehen werden können, sich doch nicht beschließen ließe, wird es in erster Linie nöthig sein zu veranlassen, daß über diese Umlegungs- und Erweiterungsarbeiten genau gearbeitete Pläne und Kostenvoranschläge vorliegen. Da jedoch die petitionirenden Gemeinden zu arm sind, um die Verfassung eines solchen detaillirten Projectes auf eigene Kosten veranlassen zu können, die Zustandbringung eines solchen Projectes in zweiter Linie aber dem Bezirksstraßenausschuße Oberlaibach zukomme, welcher gegenwärtig und bereits seit mehreren Jahren eine 16 %ige Umlage für Straßenzwecke zu tragen hat, mithin zu solchen Auslagen gegenwärtig auch kaum die Mittel besitzt, wäre den petitionirenden Gemeinden in Berücksichtigung der Dringlichkeit ihres Ansuchens mit einem angemessenen Betrage helfend unter die Arme zu greifen.

Der Verwaltungsausschuß stellt demnach den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«1.) Der Landesauschuß wird ermächtigt, dem Oberlaibacher Bezirksstraßenausschuße zum Zwecke der Erlangung eines technischen Operates für die Correctur des in Schönbrunn an die Bezirksstraße sich anschließenden, in seinem Verfolge die Gemeinde St. Jobst durchziehenden und bis zur Grenze der Gemeinde Trata führenden Gemeindeweges einen die Summe von 200 fl. nicht übersteigenden Beitrag aus dem Credite für Straßenzwecke flüssig zu machen.

2.) Der Landesauschuß wird beauftragt, dem Landtage in der nächsten Session unter Vorlage des Operates im Gegenstande weiteren Bericht zu erstatten und sowohl wegen der Ausführung der Correcturen als auch wegen der Kategorisirung des fraglichen Gemeindeweges als Bezirksstraße die nöthigen Anträge zu stellen.»

(Oba predloga obveljata brez debate. — Beide Anträge werden ohne Debatte angenommen.)

16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Grahovo z Martinjakom, Ulaka in Žirovnica, da bi se izločile iz občine Cerknica ter ustanovila nova občina Grahovo.

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinden Grahovo, Martinjak, Ulaka und Žirovnica um Trennung von der Gemeinde Žirkuš und Constituirung einer selbständigen Gemeinde Grahovo.

17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Bločice in Lipsenj, da bi se izločile iz občine Stari Trg ter spojile z nameravano občino Grahovo.

17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinden Oblotšičs und Lipsein um Trennung von der Gemeinde Altenmarkt und Vereinigung mit der beabsichtigten Gemeinde Grahovo.

Poročevalec ces. svètnik Murnik:

Prosim, da bi se zajedno obravnavali točki 16. in 17. dnevnega reda, ker ste v tesni zvezi.

(Ni ugovora. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

Upravnemu odseku izročili ste se prošnji podobčim Grahovo, Ulaka in Žirovnica ter podobčim Bločice in Lipsenj. Prve podobčine prosijo, da bi se iz glavne občine Cerknica izločile ter kot samostojna občina Grahovo ustanovile, druge pa, da bi se izločile iz občine Stari Trg ter priklopile novi občini Grahovo.

V prošnji navajajo, da se je e. kr. justično ministerstvo izreklo, da ni zadržka, da bi se te podobčine, namreč Grahovo, Ulaka in Žirovnica, izločile iz sod-

nega okraja Logaškega in priklopile sodnemu okraju Ložkemu. Slavni zbor je o tej stvari že večkrat razpravljal in sklepal, tako dné 13. maja 1875 in dné 19. januarija 1887. V prvo imenovani seji izrekel se je: «da pripoznava za primerno in priporoča, da se vasi Martinjak, Grahovo in Žerovnica odločijo iz okoliša Planinskega okrajnega sodišča in uvrsté v Loško okrajno sodišče», in v zadnji seji napravil se je temu popolnoma podoben sklep. Dasiravno je resnica, da je c. kr. justično ministerstvo se izreкло, da iz njegovega stališča ni zaprek, da bi se izločile te tri občine iz Logaškega okraja in priklopile Ložkemu okraju, in akoravno se je slavni zbor za to že dvakrat izrekel, vendar na podlagi te prošnje in aktov, ki so dosedaj deželnemu zboru na razpolaganje, ni mogoče nasvetovati, da bi se napravila iz podobčin Grahovo, Ulaka, Žirovnica, Bločice in Lipsenj posebna občina. Upravni odsek priznava, da je ta prošnja utemeljena in je prepričan, da bode temu tudi slavni zbor pritrtil, posebno z ozirom na to, da je že dvakrat enak sklep napravil in bi nova občina bila še vedno precej velika, ki bi stela 1892 prebivalcev. Ker je pa slavni zbor ravno v enih zadnjih sej pritrtil nasvetu upravnega odseka, ki gre na to, da bi se za Cerknico poseben sodni okraj ustanovil, po mnenji upravnega odseka ne bi bilo umestno, ko bi se sedaj te občine izločile iz sodnega okraja Logaškega ter priklopile sodnemu okraju Ložkemu, ker bi potem, ko bi se v Cerk-

nici napravil sedež okrajnemu sodišču, bliže imeli v Cerknico nego v Lož. Z ozirom na vse to upravni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja podobčin Grahovo z Martinjakom, Ulaka in Žirovnica za izločitev iz občine Cerknica in prošnja podobčin Bločice in Lipsenj za izločitev iz občine Stari Trg in ustanovitev samostojne občine se izročá deželnemu odboru, da o njih slavnemu deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji primerni nasvet predloži.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Deželni glavar:

Sedaj si usojam predlagati konec seje, ker bi pri prihodnji točki dnevnega reda znala biti razprava obširna ter predlagam prihodnjo sejo za ponedeljek 18. t. m. ob 10. uri dopoldne s sledečim dnevnim redom: (Glej dnevni red prihodnje seje. — Sieh Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Združeni finančni in upravno-gospodarski odsek imata takoj po današnji javni seji sejo, finančni odsek zboruje jutri ob 10. uri dopoldne, seja upravno gospodarskega odseka je jutri ob 4. uri popoldne, seja odseka za hipotečno banko danes ob $\frac{1}{2}$ 6. uri zvečer.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 3. uri 15 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 3 Uhr 15 Minuten Nachmittag.